

MÖJLIGHETERNAS NORDEN

Är du intresserad av att arbeta eller studera
i ett annat nordiskt land?

	INNEHÅLL
4	ENDAST FANTASIN SÄTTER GRÄNSER
6	1 ARBETE OCH STUDIER
6	1.1 Arbete
7	1.1.1 Det europeiska arbetsförmedlingssystemet EURES
7	1.1.2 Arbetsförmedlingsservice i gränsregioner
7	1.1.3 Nordjobb – tillbringa en upplevelserik sommar i ett annat nordiskt land
8	1.1.4 Allmänna råd för arbetsökning i Norden
9	1.2 Studier
9	1.2.1 Gymnasiestudier eller yrkesstudier
10	1.2.2 Utbytesstudier
10	1.2.3 Examsstudier vid universitet eller högskola
13	1.3 Internationell jämförelse av examina
13	1.3.1 Akademiskt erkännande av examina
14	1.3.2 Professionellt erkännande av examina
14	1.3.3 Europass
15	2 UPPEHÅLLSTILLSTÅND OCH FOLKBOKFÖRING
15	2.1 Uppehålls- och arbetstillstånd
16	2.2 Folkbokföring och registrering
18	3 STUDIESTÖD
22	4 SJUKFÖRSÄKRING OCH HÄLSOVÅRD
22	4.1 Sjukförsäkring för studerande
24	4.2 Sjukvård för arbetstagare
27	4.3 Hälsovård
29	5 SOCIALFÖRSÄKRING
30	5.1 Pensioner
31	5.2 Familje- och föräldraförmåner
31	5.3 Arbetslöshetsersättning

31	5.3.1 Arbetslöshetskassor och arbetslöshetsersättning
32	5.3.2 Arbets-/Tröskelvillkoret
32	5.3.3 Överföring av försäkringsperioder mellan EU-/EES-länder
33	5.3.4 Arbetsökning utomlands med arbetslöshetsersättning från hemlandet
33	5.4 Stödformer för boende
35	5.5 Socialt bistånd/utkomststöd
36	6 BESKATTNING
36	6.1 Beskattning av löneinkomst
38	6.2 Beskattning av studiestödet
39	7 ANNAT ATT KOMMA IHÅG VID FLYTTNINGEN
39	7.1 Privatförsäkringar
39	7.2 Hur hittar jag bostad?
40	7.3 Att öppna ett bankkonto
41	7.4 Införsel av flyttgods, medicin och husdjur till andra nordiska länder
43	8 STUDENT- OCH UNGDOMSRABATTER I NORDEN
45	9 INFORMATION OCH LÄNKAR
45	9.1 Allmän information
45	9.2 Arbetsrelaterade länkar
46	9.3 Tidningar
46	9.4 Befolkningsregister- och socialmyndigheterna
47	9.5 Språkkurser
48	9.6 Studierelaterade länkar
49	9.7 Bostadsförmedlingstjänster
50	9.8 Skattetjänster
50	9.9 Annan landrelaterad information
53	10 KORT FLYTT-KOM-IHÅG

ENDAST FANTASIN SÄTTER GRÄNSER

”Världen har blivit mindre i takt med globaliseringen, och vi nordiska medborgare reser till avlägsna delar av världen som aldrig tidigare. Men just i mötet med främmande kulturer börjar man också att värdesätta det bekanta nordiska mycket högt. Och så går det faktiskt för många unga människor som exempelvis för mig själv, nämligen att man blir intresserad av att utforska den nordiska naturen, kulturen, historien och folksjälen djupare. De öppna gränserna, den gemensamma historien och släktspråken är något vi skall utnyttja till att vårda den nordiska gemenskapen i all framtid, och endast fantasin sätter gränser för vad som kan överskrida gränserna mellan de nordiska länderna.”

– Per Høberg (nordjobbare i Sverige och Norge)

Det är lätt att vara enig med Per Høberg. De nordiska länderna har en lång tradition för att främja medborgarnas fria rörlighet och undanröja onödiga gränshinder. Det är lätt att röra sig mellan länderna på grund av åtskilliga nordiska avtal, och olika nordiska

mobilitetsprogram underlättar speciellt ungdomarnas rörlighet. De nordiska avtalen såsom avtalet om gemensam arbetsmarknad och passfrihet har underlättat rörligheten bland medborgare ända sedan 1950-talet. Avtalen tillämpas i alla nordiska länder, det vill säga Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. I praktiken skall avtalen säkra lika rättigheter för alla nordiska medborgare då man rör sig mellan länderna.

Det finns vissa undantag i avtalen gällande de danska självstyrelseområdena Färöarna och Grönland, som du till exempel kan kolla genom att ta kontakt med den nordiska informationstjänsten Hallå Norden på adressen www.hallonorden.org.

Förutom Färöarna och Grönland är alla nordiska länder nuförtiden antingen medlemmar i Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsrådet (EES). Medborgarnas rättigheter att bo och resa i EU-/EES-områden förbättras hela tiden till följd av den europeiska integrationen.

Jämfört med resten av EU-/EES-området har man dock velat göra rörligheten mellan de nord-

iska länderna ännu enklare med hjälp av nordiska avtal. Man satsar också hela tiden på att kartlägga och undanröja mobilitetshindren i det nordiska samarbetet.

Den här guiden är avsedd för dig som planerar att studera eller arbeta i ett annat nordiskt land! Guidens främsta funktion är att berätta om praktiska flyttformaliteter som man bör ta hänsyn till innan man beger sig till ett annat nordiskt land, oavsett vistelsens längd.

Denna guide innehåller även grundläggande information om arbetssökning, studier och olika informationstjänster i Norden. Guiden leder dig framåt mot andra informationskällor och de rätta instanserna i ditt nya hemland. Vi har samlat tips för att söka tilläggsinformation i slutet av guiden och där hittar du också kontaktuppgifter till olika informationstjänster i de nordiska länderna.

Guiden har utarbetats som en del av Pohjola-Nordens Ungdomsförbunds projekt Gränslösa och oändliga möjligheter för ungdomar i de nordiska och baltiska länderna, som genomfördes 2007. Projektet var en del av det finländska ordförandeskapsprogrammet för Nordiska ministerrådet 2007. Under ordförandeskapet ville Finland underlätta och befrämja smidig rörlighet i både arbete och studier särskilt bland unga och studerande i Norden. Guidens huvudfinansierare är Nordiska ministerrådet och Finlands utrikesministerium och den har utarbetats i samarbete med informationstjänsten Hallå Norden, myndigheter och instanser som vägleder unga. God läs-lust och oförglömliga upplevelser i Norden!

Författarna
Pohjola-Nordens Ungdomsförbund

HAR DU FÖRBÄTTRINGSFÖRSLAG TILL GUIDENS INNEHÅLL?

Om du har förbättringsförslag till guidens innehåll ta gärna kontakt med Pohjola-Nordens Ungdomsförbund, webbplats www.pnu.fi och e-post: pnn@pohjola-norden.fi. Innehållet i guiden uppdateras regelbundet.

Författaren/Upphovsmannen är inte ansvarig för eventuella felaktigheter som kan förekomma i guiden. Informationen och aviseringarna är av allmän karaktär och således inte heltäckande, fullständiga eller helt uppdaterade. Vid specifika frågor och enskilda fall uppmanar författaren läsaren att vända sig till de instanser eller vederbörande myndigheter som nämns i guiden och som kan ge tilläggsinformation i ärendet.

1 ARBETE OCH STUDIER

Studier i det urbana Köpenhamn, en work and holiday-resa till Grönland, skidluffande i Åre, jobb inom turismen på Åland – allt du kan tänka dig!

Gräset är inte alltid grönare på andra sidan Atlanten; otroliga erfarenheter kan hittas även närmare, i Norden. Nordiska avtal och myndighetssamarbete har möjliggjort smidig rörlighet de nordiska länderna emellan under flera decennier. Varför skulle du inte ta och utforska vad Norden kan bjuda just dig?

Du kan bege dig till ett annat nordiskt land antingen på egen hand eller genom ett mobilitetsprogram. I denna del av guiden finns information om arbets- och studiemöjligheter i Norden och tips om vart man kan vända sig för vidare information.

1.1 Arbete

När du flyttar till ett annat nordiskt land för att arbeta behöver du inget arbetstillstånd. Alla nordiska medborgare som söker arbete i ett nordiskt land och har anmält sig till landets folkregistreringsmyndigheter har även rätt till likadan

service hos arbetsförmedlingsmyndigheterna som i hemlandet. Ifall du vistas i ett annat nordiskt land har du även rätt att anmäla dig som arbetssökande hos landets arbetsförmedling.

Arbetsförmedlingsmyndigheternas webbsidor i olika nordiska länder hittar du i länkförteckningen i slutet av guiden i punkt 9.2 *Arbete*.

Om du är arbetslös och söker ett arbete i ett annat nordiskt land kan du möjligen också flytta din arbetslöshetsförsäkring för en period av tre månader till detta land. Mer information om denna möjlighet hittar du i guidens kapitel 5.3.4 *Arbetssökning utomlands med arbetslöshetsersättning från hemlandet*.

Såsom i arbetslivet i allmänhet får man också då man söker jobb i Norden de bästa resultaten genom att själv aktivt söka information. Först lönar det sig att bekanta sig med den lokala arbetsförmedlingens webbservice, där hittar du i realtid platsannonser som anmälts till arbetsförmedlingarna. När du söker arbete utomlands kan du också få hjälp av EURES-rådgivarna på de nordiska arbetsförmedlings-

byråerna. EURES-rådgivarna ger information i frågor gällande arbete inom hela Europa.

I de nordiska länderna anmäls inte alla lediga arbetsplatser till de offentliga arbetsförmedlingssystemen. Du kan till exempel söka jobb genom att direkt ta kontakt med företag. Flera företag rekryterar arbetskraft direkt på sina webbsidor.

Privata arbetsförmedlingsföretag har också blivit allt vanligare i alla nordiska länder. På deras webbplatser kan du även söka jobb i andra nordiska länder.

Ett bra sätt är också att läsa tidningarnas arbetsplatsannonser. Även många facktidningar har arbetsplatsannonser. I slutet av guiden, i kapitel 9 *Information och länkar*, hittar du en länklista över arbetsrelaterade webbplatser och länkar till de största dagstidningarnas webbplatser. I länklistan finns även kontaktuppgifter till olika arbetsförmedlingswebbplatser.

1.1.1 Det europeiska arbetsförmedlingssystemet EURES

EURES (European Employment Services) är Europeiska kommissionens arbetsförmedlingssystem som täcker både EU-länderna och EES-länderna, däribland Norge och Island. EURES-rådgivaren, som arbetar i din lokala arbetsförmedlingsbyrå kan hjälpa dig med frågor gällande arbete i ett annat nordiskt land.

Genom EURES-nätets webbplats <http://europa.eu.int/eures/> hittar du bland annat lediga arbetsplatser i nationella arbetsförmedlingar och kontaktuppgifter till olika länders EURES-rådgivare. På portalen finns även ett CV-register där arbetssökanden kan presentera sig direkt till arbetsgivaren genom att lämna sin jobbansökan och meritlista i databasen.

1.1.2 Arbetsförmedlingsservice i gränsregioner

Ifall du är intresserad av att jobba i Tornedalen får du information av Crossborder Tornedalen, www.crossbordertornedalen.net.

Information om arbete i Öresundsregionen ges av informationscentret Øresunddirekt www.oresunddirekt.com. Informationscentret GrensetJänsten www.grensetjansten.no hjälper arbetare som rör sig mellan Norge och Sverige.

På ovan nämnda webbplatser finns praktisk information om flyttformaliteter när man rör sig mellan Finland och Sverige, Sverige och Norge samt Danmark och Sverige.

1.1.3 Nordjobb – tillbringa en upplevelserik sommar i ett annat nordiskt land

Nordjobb erbjuder sommarjobb i ett annat nordiskt land för ungdomar i åldern 18–28 år. Nordjobb-programmet strävar efter att förbättra rörligheten mellan de nordiska länderna. Programmet

syftar på att öka ungdomars kännedom om de nordiska språken, arbetsmarknaden och kulturen.

Under en Nordjobb-sommar erbjuder Nordjobb även spännande fritidsaktiviteter, förmedlar bostad och hjälper till med andra praktiska arrangemang.

Det finns arbetsplatser inom flera olika branscher i alla nordiska länder och alla självstyrelseområden. Arbetsplatser finns också på hösten. Mer information om Nordjobb hittar du på www.nordjobb.net.

1.1.4 Allmänna råd för arbetssökning i Norden

Språkkunskaperna är det bra att friska upp innan du flyttar.

Du kan i vissa fall skriva din ansökan på ett annat skandinaviskt språk, det vill säga danska, norska eller svenska om du söker jobb i Danmark, Norge eller Sverige.

Finland är ett tvåspråkigt land och en del av jobben kan sökas även på svenska.

Annars är finska språket ett krav för de flesta arbetsplatser i Finland. Engelska är dock språket som används mer och mer till exempel inom stora internationella företag i alla nordiska länder. Information om språkkurser i olika nordiska länder hittar du i guidens kapitel 9 *Information och länkar*.

Du bör alltid bifoga din CV till din jobbsökning. Referenser av två personer är också bra att ha med i sin ansökan.

Vissa arbetsgivare kräver även kopior av skolbetyg och arbetsintyg. Det kan löna sig att översätta intygen hos en auktoriserad översättare.

Landsspecifik information och råd för att skriva ansökningar hittar du till exempel på Eures-portalen <http://europa.eu.int/eures/> och på Expertise in Labour Mobility-webbplatsen www.labourmobility.com.

Det är viktigt att vara noggrann då du skriver under ett arbetskонтakt. Gör alltid ett skriftligt kontrakt och se till att båda parterna har undertecknat kontraktet. Kontrollera att du förstår hela kontraktets innehåll och att kontraktet är gjort enligt landets lagar.

På Hallå Nordens webbplats www.hallonorden.org hittar du information om de olika nordiska ländernas arbetskraftslagstiftning och vilka skyldigheter arbetsgivaren har gentemot sina arbetstagarer. Mer information om till exempel arbetskонтakt, arbetstider och semestrar i olika länder hittar du på Eures-portalen <http://europa.eu.int/eures/> under rubriken *Leva och arbeta*.

OBS! Några yrkesområden, såsom hälsovårdssektorn, kräver ett officiellt erkännande av examina. Detta kan ta lite mer tid och bör beaktas då du planerar din flyttning. Mer information om reglerade yrken och erkännande av examen hittar du på Hallå Nor-

dens webbplats www.hallonorden.org och Enic-nätverkets webbplats <http://www.enic-naric.net>.

1.2 Studier

Nordiska avtal och utbytesprogram erbjuder flera intressanta studiemöjligheter i andra nordiska länder. Avtalen garanterar bland annat att du har möjlighet att bedriva dina gymnasie-, yrkes- eller universitetsstudier i ett annat nordiskt land på likadana villkor som i ditt hemland.

I praktiken kan du till exempel söka till universiteten i andra nordiska länder med isländskt gymnasiebetyg (ifall du uppfyller inträdesfordringarna) eller med norskt grundskolebetyg till gymnasiestudier eller yrkesstudier i andra nordiska länder.

I de nordiska avtalen har man också kommit överens om godkännandet av studier, delstudier eller kurser som har avlagts i ett annat nordiskt land. I avtalen ingår också överenskommelser om möjligheten att avlägga en del av studierna i ett annat nordiskt land. Avtalen berör dock inte doktorander. I de flesta fall kan du även få en praktikperiod i ett annat nordiskt land godkänd ifall praktikperioden är en obligatorisk del av dina yrkesstudier.

Innan du ger dig iväg kom dock ihåg att kontrollera att du får dina studier godkända i din egen skola

eller kolla att reglerna för hur du kan få din examen avlagt i ett annat nordiskt land godkänd i ditt hemland. Mer information hittar du på Enic-nätverkets webbplats <http://www.enic-naric.net>.

1.2.1 Gymnasiestudier eller yrkesstudier

Alla nordiska medborgare har rätt att bedriva sina gymnasiestudier eller yrkesstudier i ett annat nordiskt land enligt det nordiska gymnasieavtalet. Studierna är avgiftsfria för dig, eftersom den mottagande skolan står för alla kostnader. Den mottagande skolan kan i samma mån skicka sina egna studenter till andra nordiska gymnasier eller yrkesskolor.

Huvudregeln i gymnasieavtalet är att studier i ett annat nordiskt land inte får kosta någonting för eleven eller familjen. Avtalet gäller dock inte privata gymnasier, yrkeshögskolor eller studielinjer, och det är bra att ta reda på vem som upprätthåller skolorna innan du åker iväg.

Avtalet om nordiskt utbildningssamarbete mellan gymnasier och yrkesläroanstalter i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige hittar du på Nordiska ministerrådets webbplats www.norden.org>Om samarbetet>Avtal>Avtal>Utbildning och forskning.

Mer information om skolsystemet i Danmark hittar du till exempel på Uddannelsesguiden www.uddannelsesguiden.net.

ug.dk, i Finland på utbildningsstyrelsens webbplats www.opf.fi, på Island på undervisningsministeriets webbplats www.mer.stjr.is, i Norge på Utdanningsdirektoratets webbplats www.udir.no och i Sverige på Skolverkets webbplats www.skolverket.se.

1.2.2 Utbytesstudier

Nordiska ministerrådets utbytesprogramfamilj Nordplus har som mål att främja mobilitet och samarbete inom skolektorn i Norden. År 2008 utvidgades programfamiljen till de baltiska länderna.

Ramprogrammet har fyra underprogram. Ett av underprogram "Nordplus Junior" berör gymnasier, yrkesanstalter, deras lärare och enskilda elever.

Ett annat underprogram, "Nordplus Högre utbildning", fungerar både mellan enskilda institutioner och på universitetsnivå. Nordplusstipendierna ges för grundexamensstudier på heltid för maximalt ett års tid. Lärare kan söka stöd för att undervisa under en begränsad tidsperiod i ett annat nordiskt land. Mer information om stipendierna får du av koordinatören för utbytesstudier i din högskola.

Utbytesstudier inom hela Europa uppmuntras även med Sokrates- och Erasmus-stipendier, som delas ut direkt via högskolorna, precis som Nordplus-stipendierna.

Mer information om stipendier och landsspecifika bidrag får du

på de nationella centren för internationellt personutbyte; i Danmark Styrelsen for International Uddannelse, www.iu.dk, i Finland CIMO www.cimo.fi, på Island Internationella kontoret vid Islands universitet www.ask.hi.is/page/forsidaenglish, i Norge Senter for internasjonalisering av høgre utdanning www.siu.no och i Sverige Internationella programkontoret www.programkontoret.se.

Dessutom delar ett flertal fonder och stiftelser ut bidrag till studerande för till exempel studier eller slutarbeten inom en viss sektor.

1.2.3 Examenstudier vid universitet eller högskola

Arbete eller utbytesstudier är inte de enda möjligheterna att uppleva ett annat nordiskt land. Du kan även studera en hel examen vid ett annat nordiskt universitet eller en högskola. Universiteten och högskolorna erbjuder varierande studiemöjligheter på många olika språk. I regel får du ta med dig studiemedel (studiestöd eller studielån) från ditt eget hemland, se närmare kapitlet 3 *Studiemedel*, så uppehållet borde inte vara ett problem.

Utbildningen och examina har stark nationell prägel i Norden. Till följd av den så kallade Bologna-processen håller hela det europeiska högskolesystemet på att standardiseras, vilket kommer att förenkla mobiliteten. Det nordiska

högskoleavtalet har också redan länge möjliggjort högskolestudier i andra nordiska länder, ifall den sökandes betyg ger möjlighet till högskolestudier i hemland.

Riktlinjerna för akademiskt eller professionellt godkännande av examina är också rätt likartade i hela Norden. NUAS (Det nordiska universitets-administratörssamarbetet) upprätthåller katalogen "International Educational Coordinators" som innehåller kontaktuppgifter till alla nordiska universitet och högskolor. Katalogen hittar du på adressen www.nuas.org > Dokument > Publikationer. I detta kapitel presenteras ännu de olika nationella högskolesystemen i korthet.

OBS! Kom ihåg att noggrant se reda på vilka handlingar du ska bifoga ansökan. Om du till exempel har höjt dina vitsord efter att ha avlagt studentexamen, var extra noggrann när du fyller i ansökan.

Danmark

I Danmark erbjuder universitet och hundratals olika högskolor högskoleutbildning. Den så kallade Bachelorexamen tar tre år och magisterexamen två år (magisterexamen kallas dock kandidat). Undervisningsspråk är danska och engelska, men i specialfall kan tentamen även skrivas på norska eller svenska. Vissa universitet har studiehelheter speciellt för utländska studerande.

Utländska studerande söker direkt till universiteten och studierätten gäller studier upp till högre högskoleexamen. Danska medborgare kan söka till universiteten på Internet på www.optagelse.dk. Det finns två ansökningskvoter, där studerandena väljs med olika kriterier. Inträdeskraven varierar också för olika examen och studielinjer. På webbplatsen www.ug.dk hittar du information om examina och inträdeskrav i Danmark.

Finland

I Finland finns det över 20 universitet och 30 högskolor. Man kan studera på antingen finska, svenska eller engelska.

Kandidatexamen är treårig och magisterexamen tvåårig. I praktiken söker alla studenter direkt till magisterexamen.

Ansökningstiden är på våren, men det finns några undantag. Man söker till universiteten via den gemensamma ansökan på Internet på adressen www.universitetsansokan.fi och får en kallelse till urvalsproven. Mer information om examensprogrammen hittar du på Cimos webbplats www.cimo.fi och på universitetens egna webbplatser, samt om ansökan till högre utbildning i allmänhet på adressen www.studieinfo.fi.

Yrkeshögskolorna har en gemensam antagning två gånger per år: på hösten och på våren. Ansökningstiderna till olika utbild-

ningsprogram kan variera, så kontrollera ansökningstiden till det utbildningsprogram du vill söka till. Yrkeshögskoleexamen motsvarar en kandidatexamen.

Det är också möjligt att fortsätta till en högre yrkeshögskoleexamen som motsvarar magisterexamen. Mer info finns till exempel på www.yhansokan.fi, webbplatsen för den gemensamma antagningen till yrkeshögskolor.

Till yrkeshögskolornas internationella Bachelor-program kan du söka via den gemensamma antagningen www.admissions.fi.

Island

På Island finns det för tillfället ett tiotal utbildningsanstalter som erbjuder högre utbildning. Nästan alla ägs av staten. Undervisningsspråket är oftast isländska, men det finns också utbildningsprogram på engelska. Lägre högskoleexamen avläggs på ungefär 3–4 år och högre högskoleexamen på ungefär 1–2 år. Ansökningstiden är från mars till juni, beroende på högskolan och man söker direkt till högskolan/universitetet. Anvisningar för ansökningsproceduren hittar du på universitetens webbsidor. Du kan börja på www.ask.hi.is där du hittar länkar till alla isländska högskolor/universitet.

Norge

I Norge ges högre utbildning av universitet och högskolor samt av

privata läroanstalter på högskolenivå. Utbildningen sker både på norska och på engelska. Goda kunskaper i engelska är till och med ett krav för högskolestudier i Norge. Några universitet erbjuder även examenshelheter för utländska studerande.

Den norska examen uppdelas i kandidatexamen (bachelor) som är treårig och magisterexamen (master) som är tvåårig. Inträde till universitet ger studierätt till magisterexamen.

Samordna opptak (SO) är högskolornas och universitetens gemensamma organ, som samordnar den gemensamma ansökan till högre utbildning. Om du vill avlägga en grundexamen vid ett norskt universitet eller en norsk högskola, skall du i regel sända din ansökan till SO. Ansökningsblanketter och information om ansökningsprocessen och om ansökningstider för olika grupper hittar du på www.samordnaopptak.no. SO utför också bedömning av utländska examina.

Allmän information om studier i Norge hittar du på adressen www.studyinnorway.no.

Sverige

Från och med hösten 2007 har Sverige gått med i det europeiska högskolesystemet med en treårig kandidatexamen och en tvåårig magisterexamen. Efter avlagd kandidatexamen kan du välja mellan

en tvåårig "master"-examen och ett ettårigt "magister"-program.

Du söker till universiteten med gymnasie- och studentbetyg. Du bör även ta hänsyn till att till de flesta utbildningar krävs mer än den grundläggande behörigheten. Detta kallas för särskild behörighet. Den särskilda behörigheten är olika för olika utbildningar, men för utländska studerande gäller det ofta att bevisa sina språkkunskaper med till exempel ett TISUS-diplom. Några ämnen, såsom medicin, har även andra särskilda krav.

Mer information om studier i Sverige hittar du på www.studera.nu, där du också kan söka till olika utbildningar. Några högskolor sköter själv sin antagning och då måste du ta kontakt direkt med högskolan.

Högskoleverkets webbplats har adressen www.hogskoleverket.se.

1.3 Internationell jämförelse av examina

Utbildningssystemen och examina är starkt nationella i Norden, Bolognaprocessen till trots. Det finns även nationella skillnader i längden på den allmänbildande utbildningen. Till exempel på Island varar studierna på andra stadiet fyra år i motsats till de andra ländernas treåriga utbildningar.

Om du planerar att studera i ett annat nordiskt land ta då på förhand reda på hur utbildningen

godkänns eller studierna räknas till godo i hemlandet.

Erkännandet av examina avser ett beslut om den behörighet som en utländsk examen ger i olika länder. Erkännandet baserar sig på internationella och nordiska konventioner, EU-direktiv, lagar och förordningar. Det finns inga färdiga listor över hur examina motsvarar varandra utan beslut om behörigheten fattas av myndigheterna.

I detta kapitel presenteras kort både akademiskt och professionellt erkännande samt Europas set, som är till för att underlätta jämförelsen av examina inom EU-/EES-området.

1.3.1 Akademiskt erkännande av examina

Akademiskt erkännande av examina innebär både möjligheten att söka utbildning med en utländsk examen och möjligheten att räkna utländska studier till godo som en del av en nationell examen. Erkännandet ger vissa rättigheter, men gör inte examen nationell.

I Norden ansöker man om akademiskt erkännande av examina hos den anstalt man vill söka till eller fortsätta sina studier vid.

Studenten kan även vända sig till den nationella byrån, som i samarbete med universitet och skolor fungerar som ett informationscentrum samt beviljar utlåtanden och officiella yttranden. I Danmark är den ansvariga myndigheten Styrel-

sen för International Uddannelse, www.iu.dk, i Finland utbildningsstyrelsen www.oph.fi, på Island akademiska relationernas byrå NARIC/ENIC www.naric-enic.hi.is, i Norge Nokut – Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen, www.nokut.no och i Sverige Högskoleverket www.hsv.se.

1.3.2 Professionellt erkännande av examina

Professionellt erkännande av examina innebär erkännande av den professionella behörighet och kompetens som en utländsk examen ger.

Den allmänna regeln i Norden är att professionellt erkännande av en examen endast krävs vid så kallade reglerade yrken. Behörigheten för reglerade yrken definieras i varje lands lagar eller förordningar och myndigheterna bestämmer om rättigheten att utöva yrket för varje bransch.

Allmänt reglerade yrken i många länder är exempelvis yrken inom hälsobranschen och sjöfarten, veterinärer, revisorer inom förvaltningen och advokater.

De nordiska ENIC-NARIC-kontoren ger dig mer information också om de reglerade yrken och deras behörighetskrav: www.enic-naric.net.

I yrken där rätt att utöva ett visst yrke eller en viss behörighet inte krävs bedömer arbetsgivarna

arbetstagarens kompetens och lämplighet för uppgiften.

1.3.3 Europass

Europass är en personlig dokumentmapp som underlättar dokumenteringen av innehavarens utbildningsinformation och ger en helhetsbild av hans kunskaper och färdigheter.

Europass-systemet grundar sig på Europaparlamentets och rådets beslut och det används i alla EU-/EES-länder.

Europasset består av fem dokument av vilka du kan välja så många som du behöver. Utöver den kompetens som förvärvats via utbildning, praktik och arbetsliv kan också sådant kunnande som inhämtats utanför det officiella utbildningssystemet visas upp i passet.

Mer information om Europasset och hur du kan sammanställa en egen dokumentmapp hittar du på adressen www.europassi.fi eller www.europass.ie.

2 UPPEHÅLLSTILLSTÅND OCH FOLKBOKFÖRING

Hur du skall gå till väga med folkbokföring och andra eventuella tillstånd när du flyttar beror på hur länge du vistas i ett annat nordiskt land och delvis också på ditt medborgarskap. Det är också värt att notera att du inte förlorar ditt medborgarskap även om du flyttar till ett annat nordiskt land och folkbokför dig i landet. I detta kapitel presenteras förfaranden för nordbor, andra medborgare från EU-/EES-området och medborgare från länder som inte hör till EU-/EES-området.

2.1 Uppehålls- och arbetstillstånd

Nordiska medborgare behöver inget uppehålls- eller arbetstillstånd i andra nordiska länder.

Andra EU-/EES-medborgare (EU samt Liechtenstein och Schweiz) kan vistas fritt inom EES-området:

- och således också i alla nordiska länder
- upp till tre månader utan registrering.

Registreringen sker hos polismyndigheten på hemorten. EU-/EES-medborgare behöver inte heller arbetstillstånd för att kunna

arbeta i ett annat EU/EES-land. Således kan också studerande obegränsat arbeta vid sidan av studierna. Det gäller ändå att passa på eventuella inkomstgränser för studiestödet.

För så kallade reglerade yrken bör man ansöka om professionellt erkännande av sin examen. Mera information hittar du i denna guide under *1.3.2 Professionellt erkännande av examina*.

Medborgare från länder som inte hör till EU-/EES-området måste ansöka om uppehållstillstånd hos inflyttningslandets myndigheter ifall de studerar i landet mer än tre månader. Arbetstagarna måste ansöka om uppehållstillstånd för arbetstagare. En person som har fått uppehållstillstånd på grund av studier har endast begränsad rätt att arbeta i landet.

Om du kommer från ett land som inte hör till EU-/EES-området och tänker flytta till de nordiska länderna eller från ett nordiskt land till ett annat, ta då kontakt med inflyttningslandets ambassad i ditt hemland för mer information om reglerna. Mer information hittar du även på utlänningsmyndig-

heternas webbplatser: Danmark www.nyidanmark.dk, Finland www.migri.fi, Island www.utl.is, Norge www.udi.no och Sverige www.migrationsverket.se.

2.2 Folkbokföring och registrering

Personer som rör sig mellan de nordiska länderna omfattas av det nordiska folkbokföringsavtalet mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, enligt vilket en person kan vara folkbokförd endast i ett nordiskt land i taget. Avtalet täcker även Färöarna, Grönland och Åland.

En persons officiella hemort enligt folkbokföringen kan påverka rätten till bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner. Du hittar mera information om den sociala tryggheten i kapitel 4. *Sjukförsäkring och hälsovård* eller kapitel 5. *Socialförsäkring* i denna guide.

När du flyttar mellan de nordiska länderna avgör de nationella reglerna i inflyttningslandet vem som folkbokförs i landet i fråga. I inflyttningslandet avgörs således om du kan bli registrerad som bosatt enligt landets lagstiftning. Enligt reglerna bör man anmäla sin flyttning till inflyttningslandets folkbokföringsmyndighet och bekräfta sin identitet till exempel med pass, id-kort eller ett liknande officiellt dokument. Anmälan ska göras inom en viss tid (3-12 mån.)

efter flyttningen. Tiderna varierar från land till land och du hittar dem i texterna per land.

Efter bekräftelsen av personuppgifterna överförs de elektroniskt från utflyttningslandets folkbokföringsmyndighet till inflyttningslandets folkbokföringsmyndighet. Kom också ihåg att anmäla flyttningen till utflyttningslandets folkbokföringsmyndighet före flyttningen. Nedan presenteras nationell praxis i huvuddrag.

Danmark

Medborgare från ett annat nordiskt land kan vistas i Danmark högst sex månader utan att registrera sig hos kommunens registreringsmyndighet (Folkeregistret). Ett undantag från denna regel är Grönland där också nordiska medborgare måste registrera sig hos kommunens registreringsmyndighet ifall vistelsen varar över tre månader. Det danska personnumret (CPR-nummer) är nödvändigt av beskattningsskäl, ifall du jobbar i Danmark. Om du arbetar mindre än sex månader kan du få ett så kallat källskattenummer (kildeskattenummer) i stället för personnummer. Mer information hittar du till exempel på adressen www.borger.dk.

Finland

Nordiska medborgare som flyttar till Finland för minst ett år bör registrera sig på bosättningskommunens magistrat (maistraatti). Re-

gistreringen bör ske personligen, och man måste bevisa sin identitet med ett officiellt identitetsbevis, såsom pass eller id-kort. I Finland är den centrala myndigheten för folkbokföring Befolkningsregistercentralen.

Personer som flyttar till Finland för en kortare period än ett år kan också få ett personnummer (henkilötunnus, personbeteckning), men hemkommun registreras inte för dem. En personbeteckning är nödvändig för att kunna arbeta i Finland. I Finland använder man således inte tillfälliga personnummer utan alla får en officiell personbeteckning. För att kunna få en personbeteckning måste man styrka sin identitet och anmäla basuppgifter till närmaste magistrat, skattekontor (vertoimisto) eller FPA:s lokala kontor (den finska socialförsäkringsmyndigheten, Kela). Mera information hittar du på magistratens webbplats www.mastraahti.fi och Befolkningsregistercentralens webbplats www.vrk.fi.

Island

Nordiska medborgare som tänker bosätta sig och arbeta på Island mindre än sex månader, behöver inte i allmänhet folkbokföra sig på Island. Ifall man behöver ett isländskt personnummer (kennitala) t.ex. på grund av studier eller arbete, kan man ansöka om personnumret på Island utan att folkbokföra sig i landet.

Personer som vistas längre än sex månader på Island bör emellertid registrera sig i landet. Flyttanmälan görs antingen till folkbokföringsmyndigheterna eller till ortens kommunkansli eller pastorsämbete. Vid anmälan skall man förete legitimation. Mer information hittar du på Nationalregistrets hemsida www.thjodskra.is.

Norge

Personer som vistas mindre än sex månader i Norge, kan ansöka om ett så kallat D-nummer hos folkregistret, vilket du behöver bland annat för att få ett skattekort eller öppna ett bankkonto. Alla som flyttar till Norge eller vistas i landet i minst sex månader måste anmäla sig hos det lokala folkregistret.

Utländska studerande har dock möjligheten att välja om de folkbokför sig i Norge eller om de bibehåller hemlandet som sitt fasta bosättningsland.

Då man registrerar sig i Norge får man ett norskt personnummer (fødselsnummer). I Norge är folkbokföringsregistret en del av skatteförvaltningen (Skatteetaten). Mer information finns på den norska skatteförvaltningens Skatteetatens webbplats www.skatteetaten.no.

Sverige

Nordiska medborgare som flyttar till Sverige kan bo i landet mindre än ett år utan att registrera sig.

Ifall man vill arbeta, även tillfälligt, behöver man ett tillfälligt personnummer (samordningsnummer) för beskattningen.

I samband med officiell registrering, dvs. om man vistas mer än

ett år i landet får man ett svenskt personnummer. I Sverige är skattemverket folkbokföringsmyndighet. Mer information hittar du på skattemverkets webbplats www.skattemverket.se.

3 STUDIESTÖD

Direkt studiestöd är ett nordiskt särdrag. Avsikten med studiestödet är att göra det ekonomiskt möjligt att studera på heltid. Stöd beviljas för att avlägga högskoleexamen, för grundläggande yrkesutbildning och fortbildning inom yrkesutbildningen, för gymnasiestudier (inte för studier vid vuxengymnasium) och för andra särskilt definierade studier. Ett annat nordiskt särdrag är att man kan ta stödet med sig för studier utomlands – och då få högre stöd än normalt.

Grunderna för studiestödet varierar från land till land beroende på vem som beviljar stödet, så det lönar sig att ta reda på stöd villkoren innan man gör en ansökan för studier. Det är också bra att notera att om du rör dig mellan tre nordiska länder, kan du för tillfället i vissa fall tyvärr bli utan studiestöd på grund av begränsningar i de nationella regelverken i de nord-

iska länderna (till exempel: du är medborgare i ett nordiskt land, bor i ett annat nordiskt land och vill studera i ett tredje nordiskt land). Det är dock möjligt att situationen blir bättre inom en nära framtid efter att ny EU-lagstiftning träder i kraft.

I Norden har icke-medborgare i regel också rätt att söka studiestöd i sitt boendeland, ifall de inte får något stöd från sitt hemland. En generell regel i de nordiska länderna är att man bör ha varit bosatt i landet i minst två år innan man börjat studera, antingen av familjescäl eller arbete, eller ha flyttat till landet med sina föräldrar då man var under 20 år gammal. Personen bör dessutom vara mantalsskriven i landet och ämna stanna där. Det finns dock vissa nationella undantag från dessa regler. Du får mer information om dessa undantag genom att vända

dig till studiestödsmyndigheten i det land där du söker stöd.

Därtill är det viktigt att uppmärksamma att studiestödet, studielånet och studiestipendierna inte regleras av samma regler som tillhörigheten till ett nordiskt lands socialförsäkring. I flesta fall betalas studiestödet dig från det gamla bopärländet även om du folkbokförl dig i ett annat nordiskt land och alltså tillhör detta lands socialförsäkring. I detta kapitel redogörl för generella regler för studiemedel i de nordiska länderna.

Danmark

Statens Uddannelsesstøtte (SU), www.su.dk, beviljar studerande studiepenning (SU-stipendium) och studielån (SU-lån) samt andra särskilda stöd, vars storlek beror på studiernas längd och studerandens andra inkomster samt på om den studerande bor hos sina föräldrar eller ensam. För studerande under 20 år påverkar föräldrarnas inkomster stödets storlek. Mer information om det danska studiestödet får du av studiestödsrådgivaren (SU-medarbejder) vid din danska läroanstalt.

Därtill kan studerande ansöka om stipendier och donationer hos staten, utbildningsanstalter, fonder, stiftelser, föreningar, företag och även advokater.

Den danska regeringen beviljar också stipendier som baserar sig på ett kulturutbytesavtal mellan

Danmark och övriga nordiska länder. Dessa är avsedda för forskare och doktorander och gäller för en period på upp till nio månader.

Då man tar studiestödet med sig från Danmark för studier i ett annat nordiskt land betalar man skatt på det statliga studiestödet till Danmark, ifall man inte kan bevisa att studiestödet redan har beskattats i ett annat nordiskt land. Skatten innehålls automatiskt innan studiestödet betalas ut. På grund av det nordiska skatteavtalet beskattas studiestödet inte i två länder. Mer information om beskattningen på portalen Nordisk eTax på adressen www.nordiske-tax.net.

Finland

Folkpensionsanstalten kan bevilja studiestöd för studier utomlands, ifall studierna kan räknas till godo i en finländsk examen eller leder till examen vid en godkänd högskola. Studiestöd kan även beviljas för en praktikperiod som du utför utomlands och som ingår i en finländsk examen. Vistelsen utomlands måste vara tillfällig och bero på studierna. Studiestöd beviljas inte för språkkurser, studier som förbereder för inträdesförhör till universitet eller inte i regel till utbytesstudier i gymnasiet. Man kan även få studiestöd för en examen som består av enskilda kurser.

Studiestödet består av studiepenning, bostadstillägg och stu-

dielån med statsborgen. Storleken på det sammanlagda studiestödet påverkas av i vilken läroanstalt du studerar, av din ålder och boendeform, ditt civilstånd och vissa fall även av föräldrarnas inkomster. Studiepenningen för studier utomlands är lika stor som studiepenningen för studier i Finland. Ett undantag är studerande vid en yrkesläroanstalt som studerar utomlands. De får då lika mycket stöd som högskolestuderande får.

Det finländska studiestödet (men inte bostadstillägget eller bostadsbidraget) är alltid beskattningsbar inkomst, som oftast beskattas enligt de finländska reglerna även om studenterna bor utomlands. Mera om studiestöd finns på Folkpensionsanstaltens webbplats, www.fpa.fi.

Island

Lánasjóður íslenskra námsmanna (www.lin.is) beviljar studielån för isländska medborgare som studerar vid utländska universitet eller högskolor. Förutsättningen är att grundutbildningen eller förhåndskunskaperna som utbildningsanstalten kräver motsvarar de isländska utbildningsanstaltens krav. Också de som studerar vid gymnasier på studielinjer som leder till ett yrke, kan ansöka om studielån.

I Island kan man, liksom i Finland, arbeta vid sidan av studierna och samtidigt få studielån. Då kan dina inkomster minska studielå-

nets storlek enligt vissa inkomstgränser. Studielån beviljas emellertid inte för utbildning vid sidan av arbete. Detta gäller till exempel fortsatta studier som läkare bedriver. Personer som studerar för en yrkesexamen kan dock få studielån, om den studerandes inkomster underskrider de inkomstgränser som LÍN ställt upp.

Studielånets storlek beror bland annat på den studerandes inkomster, eventuella barn, makens/makans inkomster samt den studerandes boendeform och sociala situation. Man kan också ansöka om en förhöjning av studielånet till exempel på grund av terminsavgifter eller resekostnader. Studielånet är skattefritt och det beskattas inte heller i de andra nordiska länderna.

Norge

I Norge kan elever och studerande ansöka om stipendier och lån för studier utomlands hos Statens lånekasse for utdanning dvs. Lånekassen, www.lanekassen.no. De studerande ska i regel uppfylla kraven och vara norska medborgare, men också medborgare i EES-länder beviljas stöd på vissa villkor.

Elever under 19 år kan ansöka om stöd för fortsatta studier i Norge eller andra nordiska länder och studerande som är över 19 år för fortsatta studier eller högskolestudier i Norge eller i andra nordiska länder. Förutsättningen är att undervisningen är officiellt

godkänd i studielandet och omfattas av studiestödet. Dessutom ska det vara fråga om heltidsstudier och det får inte vara till exempel distansstudier.

Storleken på lånet och stipendiet är beroende bl.a. av läroanstalten, utbildningslinjen och utbildningsnivån samt studielandet. Man har också möjlighet att söka extra stöd för resekostnader eller övriga kostnader (till exempel för studiematerial). Den norska regeringen beviljar också stipendier för studerande från andra nordiska länder. Man kan få stöd i 1–10 månader för studier eller forskningsarbete vid ett norskt universitet, en högskola eller forskningsanstalt.

Det norska studiestödet är skattefritt ända upp till magisterexamen, det vill säga endast studerande som bedriver fortsatta studier kan bli beskattade i vissa situationer. Stöd som man får av en arbetsgivare kan dock beskattas som lön.

Sverige

Centrala Studiestödsnämnden CSN (www.csn.se) beviljar studiestöd för universitets- och högskolestudier och andra postgymnasiala studier. Stödet är skattefritt. Man kan få stöd under maximalt 240 veckor för eftergymnasiala studier. Man kan också få studiestöd för gymnasiestudier eller studier vid en folkhögskola samt för kommunal eller statlig vuxenutbildning.

För att få det svenska studiestödet med sig för studier utomlands måste man studera på heltid och minst under 13 veckor (Inom EU minst 3 veckor och studierna behöver inte vara heltidsstudier). Läroanstalten eller utbildningen bör officiellt ge rätt till studiestöd, för språkkurser bör sökanden ha grundläggande behörighet. I specialfall kan även arbetande EES-medborgare, som vidareutbildar sig i sitt arbete och t.ex. invandrare med permanent uppehållstillstånd få studiestöd fast de inte formellt skulle fylla kraven för studiestöd.

Det svenska studielånet för studier utomlands varierar från land till land. De som studerar är också berättigade att ansöka om merkostnadslån ifall studierna förorsakar extra kostnader (till exempel resekostnader och försäkringskostnader).

4 SJUKFÖRSÄKRING OCH HÄLSOVÅRD

Om du blir sjuk under vistelsen i ett annat nordiskt land eller ett annat EU-/EES-land har du rätt till nödvändig vård i landet på likadana villkor som landets egna medborgare. Denna rätt har du även om du inte är socialförsäkrad i landet. Som studerande eller arbetstagare i ett annat nordiskt land är du också sjukförsäkrad när du rör dig mellan länderna. Vilket nordiskt land som betalar din sjukpenning beror på om du studerar eller arbetar i landet och om du omfattas av landets socialförsäkring.

I detta kapitel presenteras först sjukförsäkringen för studerande. I Danmark, Island, Norge och Sverige innehåller studiestödet en ekonomisk garanti för sjukperioden. I Finland är dock sjukförsäkring för studerande en bosättningsbaserad förmån. I kapitlet arbetstagarernas sjukförsäkring presenteras EU:s koordineringsförordningar 1408/71 (i kraft till 30.4.2010) och 883/2004 (i kraft från och med 1.5.2010) samt ges allmän information om sjukdagpenningen i olika nordiska länder. Till slut presenteras ännu hälsovården i de nordiska länderna.

4.1 Sjukförsäkring för studerande

De nordiska studiestödssystemen innehåller med undantag för Finland en ekonomisk garanti för sjukperioder. Ifall du blir sjuk när du studerar utomlands betalas stödet av samma instans som betalar dig studiemedel oberoende av vilket lands socialförsäkring du tillhör.

Studerande som får finländskt studiestöd är inte automatiskt försäkrade för sjukdom när de studerar utomlands. Sjukförsäkringen för de finländska studerandena sköts av den nationella socialförsäkringsmyndigheten Folkpensionsanstalten. Om du är en studerande som får finländskt studiestöd beror din ekonomiska trygghet under en sjukperiod på sjukförsäkringen i Finland.

I detta kapitel presenteras den sociala tryggheten som beviljas studerande vid sjukdom i olika nordiska länder.

OBS! Om du deltidsarbetar under studierna kan du också vara berättigad till inkomstrelaterad sjukdagpenning. Mer information om detta hittar du i kapitel 4.2 *Arbetstagarernas hälsovård*.

Danmark

Studerande som omfattas av det danska studiestödet är i fall av sjukdom eller annars nedsatt studieförmåga berättigade till ett extra studiestöd (ekstra SU-klip). Tillägget är ett stöd och inte ett lån och det påverkar inte det totala stödet. För att kunna få tillägget krävs en utredning och ett läkarintyg. Studerande med nedsatt studieförmåga på grund av psykiska eller fysiska orsaker har rätt till ett eget SPS-stöd (special pedagogisk støtte). Mer information hittar du på den nationella studiestödsmyndighetens Statens Uddannelsesstøttes hemsida www.su.dk.

Finland

Det finländska systemet avviker från de andra nordiska länderna eftersom den studerandes sjukförsäkring baserar sig på socialskyddslagen i stället för på studiestödslagstiftningen.

I Finland betalas bosättningsbaserad sjukdagpenning för en studerande som är mellan 16 och 67 år och fast bosatt i Finland och som på grund av sjukdom inte kan framskrida i studierna tillräckligt snabbt. Ofta anses det också att en studerande använder studiestöds månader i onödan under sjukdomsperioden och Folkpensionsanstalten har för vana att överföra en sjukskriven studerande till sjukdagpenning efter två månader. Ansökan om sjukdagpenning

förutsätter att utbetalandet av studiestödet upphör. Man har inte rätt till sjukdagpenning för den tid den försäkrade får studiepenning enligt lagen om studiestöd.

Studerande som studerar i Finland, men får studiestöd från Sverige, Norge, Danmark eller Island, får oftast sjukersättning från sitt hemland genom studiestödssystemet. Då finns det inte behov för finländsk sjukdagpenning. Du får mera information av studiestödsmyndigheten i ditt land.

Den enda stödmöjligheten för en studerande som får studiestöd från Finland och tillhör socialförsäkringen i ett annat nordiskt land är i dagsläget studielandets arbetsbaserade inkomstrelaterade sjukdagpenning, som förutsätter arbetshistoria i studielandet. Mer information får du hos FPA www.fpa.fi och studielandets socialförsäkringsmyndighet.

Island

Studerande som får isländskt studiestöd kan få stöd under sjukperioden genom den så kallade flexibilitetsprincipen. En studerande som insjuknat kan anhålla om en flexibel bedömning av studieprestationerna. I detta fall kan studiecentralen jämkna på kraven, 25 % för föreläsningarnas och 50 % för examenstidens vidkommande, när den utbetalar lånet. Den flexibla behandlingen påverkar inte det totala stödbeloppet och därför kan

årsprestationerna stanna vid hälften av minimikravet. Mer information ger den isländska studiestödsmyndigheten LIN www.lin.is.

Om en studerande på grund av sjukdom inte kan prestera den krävda studiehelheten eller avancera i sina studier enligt minimikraven, kan han vara berättigad till den fasta sjukdagpenningen som betalas av det isländska socialförsäkringssystemet. Denna sjukdagpenning utbetalas under 52 veckor för en 24 månaders period.

Mer information på engelska hittar du på Islands social- och hälsovårdsministeriums hemsida www.heilbrigdisraduneyti.is.

Norge

Sjukskrivna studerande som får norskt studiestöd är berättigade till sjukstipendier. Studerande som sjukskrivits över två veckor kan med stöd av läkarintyg ändra sitt studielån till ett lika stort stipendium. Stipendiet gäller under sjukdomstiden och förutsätter inga studieprestationer och stipendiet behöver inte heller återbetalas. Sjukstipendier beviljas för högst 4 månader och 2 veckor under ett läsår. Mer information hittar du på Lånekassens webbplats www.lanekassen.no.

Sverige

En studerande med rätt till svenskt studiestöd är berättigad att lyfta studiestöd under sjukdomstiden,

om han själv, hans barn eller nära släkting insjuknar. Stödet är lika stort som det vanliga studiestödet, men innehåller inte studielån. Stödet förutsätter inte heller studieprestationer under sjukdomstiden. En studerande som studerar utomlands med svenskt studie-stöd är automatiskt sjukförsäkrad eftersom sjukförsäkringen ingår i studiestödet. En studerande ska anmäla sin sjukskrivning som varar minst en vecka till CSN och fortfarande lyfta stöd, även om han inte presterar några studieveckor under sjukdomen. Mer information hittar du på www.csn.se.

4.2 Sjukvård för arbetstagare

Arbetstagarnas rätt till socialförsäkring inom EU-/EES-området regleras av EU-ländernas gemensamma koordineringsavtal om social trygghet, förordning 1408/71. Enligt förordningens huvudprincip tillhör arbetstagaren arbetslandets socialförsäkring ifall vissa kriterier om arbetets längd, lönen och arbetstiden uppfylls. Förordning 1408/71 ersätts 1.5.2010 av förordning 883/2004. Den nya förordningen ändrar inte grunderna för fastställandet av arbetstagarnas sociala trygghet.

Förordningen grundar sig på rätten till fri rörlighet inom EU-/EES-området enligt vilken arbetstagare, egenföretagare och deras

familjemedlemmar har rätt att röra sig fritt inom EU-/EES-området. I praktiken betyder detta att som arbetstagare får du dina socialförmåner från arbetslandet och tillhör bara ett lands socialförsäkring i taget.

Sjukförsäkringen och sjukdagpenningen hör också till EU-förordningarnas tillämpningsområde. En arbetstagare som rör sig mellan de nordiska länderna får således sina sjukförsäkringsförmåner från arbetslandet.

I detta kapitel presenteras arbetstagarens sjukförsäkring i olika nordiska länder. Notera att arbetstagare i ett arbetsförhållande ofta får sjuklön under en viss period före sjukdagpenningen. Längden på sjuklönen definieras i ditt arbetskontrakt.

Danmark

I Danmark har arbetstagare och studerande som omfattas av det danska socialskyddet rätt till inkomstbaserad sjukdagpenning (sygedagpenge) från sin kommun, ifall de har arbetat 120 timmar under de föregående 13 veckorna, blivit sjuk under en praktikperiod eller har fullbordat studier som har varat minst 18 månader. Att man får inkomstrelaterad sjukdagpenning utgör inte ett hinder för betalningen av studiestödets extra SU-klip. Arbetsgivaren kan också betala sjukdagpenning för 21 dagar, om du inte får full lön under

sjukdomstiden och du under de föregående 8 veckorna har arbetat 74 timmar för din arbetsgivare. Mer information får du på www.borger.dk eller hos din danska hemkommun.

Finland

I Finland utbetalas inkomstrelaterad sjukdagpenning av Folkpensionsanstalten för en i Finland fast bosatt person mellan 16-67 år, ifall han eller hon inte kan arbeta på grund av sjukdom. En person som inte anses vara fast bosatt i Finland, men som arbetar i Finland minst fyra månader, omfattas också av sjukförsäkringen.

Rätt till sjukdagpenning har en sökande som är anställd arbetstagare, egenföretagare eller yrkesutövare, sysselsatt med eget hushåll, arbetslös arbetssökande, studerande på heltid, på sabbatsledighet eller alterneringsledighet.

Den sökande måste ha arbetat minst tre månader före insjuknandet, annars uppstår rätt till sjukdagpenningen först efter att arbetsoförmågan har fortgått minst 55 dagar i följd. FPA ger ett beslut om arbetsoförmågan på basis av läkarintyg och betalar stödet enligt den i beskattningen senast fastställda årsarbetsinkomsten.

Arbetstagare som kommer till Finland från ett annat nordiskt land bör ta hänsyn till att rätten till finländsk socialförsäkring uppstår gradvis beroende på arbetets

längd. En person som arbetar i Finland under en kortare period än fyra månader, omfattas inte av den finländska sjukförsäkringen och har således inte heller rätt till sjukdagpenning. Samma gäller för egenföretagare.

FPA:s sjukförsäkringsförmåner omfattar i allmänhet alla som är fast bosatta i Finland. Med fast bosättning avses att du har ditt egentliga hem i Finland och huvudsakligen vistas i landet. När du omfattas av sjukförsäkringen får du ett FPA-kort.

Mer information finns på FPA:s webbplats www.fpa.fi.

Island

På Island betalas sjukdagpenning via två olika system. Det fasta sjukdagpenningsbeloppet som alla socialförsäkrade har rätt till och som är lika stort för alla betalas under högst 52 veckor under en 24 månaders period.

Arbetstagare som hör till ett fackförbund kan därtill ha rätt till inkomstrelaterad sjukdagpenning. Den tid under vilken den inkomstrelaterade sjukdagpenningen utbetalas beror på arbetsavtalets längd. För det första året är den inkomstrelaterade sjukdagpenningen 2 dagar per arbetad månad. Mer information finns på fackförbundens centralorganisation Alþýðusamband Íslands webbplats, www.asi.is. På webbplatsen finns information om arbetstagarnas rättigheter på Island också på engelska.

För att bli delaktig av den isländska sjukförsäkringen från första dagen måste nordbor och inflyttare från de andra EU-/EES-länderna skaffa ett E104-intyg i hemlandet före avresan till Island. Med intyget påvisas minst sex månaders försäkringstid i ett annat EU-/EES-land. Om man inte har intyget med sig måste man vänta på rätten till isländsk sjukförsäkring i sex månaders tid. Intyget inlämnas till den isländska socialförsäkringsmyndigheten Tryggingastofnun (i Reykjavik) www.tr.is. I det övriga landet är det "Sýslumannsembættin" som tar hand om frågor som rör socialförsäkringar. Mer info hittar om sjukförsäkringen på Island hittar du också på Nordsoc-portalen www.nordsoc.org.

Norge

I Norge är arbetstagare och studerande som omfattas av det norska socialskyddet berättigade till sjukdagpenning (Sykepenger til arbeidstakere), ifall de har arbetat i Norge över fyra veckor under innevarande år (arbete i ett EES-land beaktas). Man kan få inkomstrelaterad dagpenning högst för ett år. Den sjukdagpenning som arbetsgivaren betalar räknas i regel enligt de inkomster som du har haft under fyra veckor före sjukdomstiden. Beror på dina inkomster kan den dagpenning som NAV betalar i vissa fall också räknas på dina inkomster under föregående tre år.

Mer information finns på den norska socialskyddsmyndigheten Arbeids- og velferdsetatens webbplats www.nav.no.

Sverige

I Sverige kan till exempel arbetstagare, arbetslösa och studerande vara berättigade till inkomstrelaterad sjukdagpenning.

Beslutet om arbetsoförmåga och rätt till stöd ges av Försäkringskassan dit man bör anmäla sin sjukdom första dagen man är sjuk om man inte har rätt till sjuklön.

Arbetstagare med rätt till sjuklön gör anmälan till sin arbetsgivare första dagen man är sjuk och arbetsgivaren anmäler till Försäkringskassan ifall sjukdomen varar längre än 14 dagar. Sjukdagpenning kan fås för 364 dagar under en period av sammanlagt 450 dagar då arbetstagaren är arbetsoförmögen på grund av sjukdom.

Olika regler gäller för studerande som får studiestöd och sådana som studerar utan studiestöd. Då påverkas Försäkringskassans beslut bland annat av de inkomster man haft före studierna.

Mer information finns på Försäkringskassans webbplats www.fk.se.

4.3 Hälsovård

Om du blir sjuk under en vistelse i ett annat nordiskt land eller i ett annat EU-/EES-land har du rätt

till nödvändig vård i landet på likadana villkor som landets egna medborgare. En officiell legitimation räcker som bevis på att du har rätt till sjukvård i de nordiska länderna, men inom resten av EU-/EES-området behöver du det europeiska sjukförsäkringskortet för att visa att du har rätt till sjukvård i landet i fråga. Europeiska sjukförsäkringskortet får du av socialförsäkringsmyndigheten i det land du är försäkrad i.

Utöver nödvändig vård har arbetstagare, egenföretagare och deras familjemedlemmar som vistas tillfälligt i ett annat EU-/EES-land rätt till kommunala hälsovårdstjänster enligt EU-förordningarna 1408/71 och 883/2004. Till dessa tjänster hör sedvanliga hälsovårdstjänster vid en vårdcentral eller av en husläkare, specialsjukvård (på sjukhus), hälsofostern, barnvårdscentralens tjänster för gravida kvinnor och nyfödda barn, skolhälsovård för elever, företagshälsovård för arbetstagare, studenthälsovård, tandläkarvård, mentalvård, rehabilitering och miljöhälsovård.

Studerande och andra ekonomiskt icke-aktiva personer har rätt till dessa tjänster ifall de är fast bosatta i kommunen.

I detta kapitel presenteras kort de nordiska ländernas kommunala hälsovård. Du förstås också använda avgiftsbelagda privata hälsovårdstjänster.

Danmark

I Danmark får både studerande och arbetstagare sina hälsovårdstjänster av den kommunala hälsovården. Mer information fås av kommunen eller på adressen www.borger.dk. Till skillnad från de andra nordiska länderna finns det ingen kommunal tandläkarvård i Danmark utan tandläkarvård ges endast av privata tandläkare. Universitets- och högskolestuderande får också hjälp vid studierelaterade hälsoproblem hos Studenterrådsgivningen. Mer information om deras tjänster finns på webbplatsen www.studraadgiv.dk.

Finland

Om man flyttar till Finland från ett annat nordiskt land är det värt att notera att det vid sidan av den offentliga sjukvården finns privat sjukvård som används allmänt. Många företag köper exempelvis sin företagshälsovård av den privata sektorn. Mer information om den offentliga och privata sjukvården finns på Social- och hälsovårdsministeriets webbplats www.stm.fi. Många finländare har en privat olycksfallsförsäkring eftersom man vid olyckor som inträffar under fritiden måste betala en del av sjukkostnaderna själv.

För universitets- och högskolestuderande finns en egen hälsovårdsstiftelse www.yths.fi som har mottagningar i olika universitetsstäder. YTHS erbjuder hälso- och sjukvård, mental sjukvård, tandvård

och annan hälsovård. Hälsovård för elever i grundskolan, studerande vid yrkeshögskolor och gymnasier samt studerande vid yrkeshögskolor ordnas av kommunerna.

Island

På Island använder både arbetstagare och studerande kommunal hälsovård. När man flyttar till Island skall man komma ihåg att ta med sig ett E104-intyg från utflyttninglandetets socialförsäkringsmyndighet. Med intyget bevisas minst sex månaders försäkringstid i ett annat EU-/EES-land. Annars får man rätt till isländsk sjukförsäkring först efter sex månaders vistelse i landet.

Norge

I Norge har arbetstagare och studerande som folkbokförs sig i landet och således omfattas av det norska socialskyddet i regel rätt till husläkare (fastlege).

För studerande som studerar vid högskolor i Oslo finns det en egen hälsovårdstjänst, Studenthelsetjenesten, där läkare, psykologer och fysioterapeuter har mottagning. Studenthelsetjenestens webbplats hittar du via adressen www.sio.no. Vid andra högskolor eller utbildningsanstalter i Norge finns inga liknande tjänster.

Sverige

I Sverige får man också normala hälsovårdstjänster av den kommunala hälsovården.

Det finns också egna studenthälsovårdstjänster vid universiteten och högskolorna (Studenthälsan), där man kan få hjälp närmast i frågor som berör förebyggande av

sjukdomar och problem med studieframgången. Vid sjukdomsfall ska man därför i regel vända sig till den kommunala vårdcentralen.

5 SOCIALFÖRSÄKRING

Bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner i Norden är utöver kommunal hälsovård och sjukdagpenning folkpension, det vill säga ålderdoms-, invalid- och familjepensioner, föräldraförmåner och andra familjeförmåner samt arbetslöshetsersättning.

Enligt huvudregeln har nordiska medborgare omfattats av folkbokföringslandets socialskydd, se kapitel 2 *Uppehållstillstånd och folkbokföring*. Denna regel har gällt speciellt studerande och andra ekonomiskt icke-aktiva personer. När den nya förordningen 883/2004 som ersätter EU:s socialskyddsförordning 1408/71 börjar tillämpas 1.5.2010 blir folkbokföringens betydelse för att fastställa boendelandet sekundär för ekonomiskt icke-aktiva personer. Detta innebär att det fortfarande är boendelandet som ansvarar för den sociala tryggheten för ekonomiskt icke-aktiva personer som rör sig mellan de nordiska länderna, men

hemorten enligt folkbokföringen bestämmer inte längre vilket boendelandet är som ansvarar för den sociala tryggheten.

Ett undantag från principen för att fastställa den sociala tryggheten baserad på boendelandet för arbetstagare utgör EU-förordningarna 1408/71 och 883/2004 som har som mål att underlätta rörligheten. Enligt förordningarna får man ofta rätt till socialförsäkringsförmåner i EU-/EES-länder på basis av att man arbetar i landet, oberoende av var man är registrerad som boende.

Om du arbetar under studietiden i ditt studieland tillämpas således i de flesta fall studielandets lagstiftning oavsett folkbokföringen.

Det är viktigt att komma ihåg att de nationella reglerna för olika förmåner som till exempel familjeförmåner och sjukpenning varierar i de nordiska länderna. EU-förordningarna har endast en koordine-

rande funktion och garanterar att medborgarna inte förlorar sina sociala rättigheter när de rör sig inom EU-/EES-området. Socialförsäkringssystemen är fortfarande nationella, och förmånerna och deras storlek varierar från land till land.

I detta kapitel behandlas grundprinciperna för några allmänna socialförsäkringsförmåner i de nordiska länderna. Närmare information om den sociala tryggheten och förmånerna i de nordiska länderna hittar du på Hallå Nordens webbplats www.hallonorden.org. Där hittar du också länkar till de nationella myndigheternas webbplatser.

Finlands undantagsregel

Avvikande från de andra nordiska länderna får arbetstagare som kommer till Finland rätt till de bostättningsbaserade förmånerna från och med början av anställningsförhållandet, endast om det är meningen att anställningsförhållandet varar minst fyra månader.

Om man arbetar kortare tid än fyra månader i Finland är man berättigad endast till arbetsbaserade socialförsäkringsförmåner – det vill säga man har rätt till arbetspension, till offentlig hälso- och sjukvård så länge anställningen pågår och man är olycksfallsförsäkrad i Finland.

Till en del av förmånerna, som det allmänna bostadsbidraget,

uppstår rätten först efter två års arbete i Finland. Om du ämnar arbeta i Finland under en kort period (till exempel sommarjobba) är det således viktigt att kontrollera socialförsäkringsfrågorna med utflyttningslandets myndigheter, innan du åker iväg.

5.1 Pensioner

Även om du sannolikt har långt till pensioneringen är det ändå bra att känna till grundprinciperna för utbetalningen av pension som har intjänats utomlands. Pensioner utgör en bred och komplicerad helhet. Som en allmän regel kan man säga att folkpension är en bostättningsbaserad socialförsäkringsförmån och arbetspension en arbetsbaserad socialförsäkringsförmån.

Din rätt till folkpension (ålderspension, arbetslöshetspension, invalidpension och familjepensioner) och dess storlek är avhängiga av din bostättningsstid i landet. När det gäller rätt till arbetspension beror det på arbetets längd och dina arbetsinkomster i landet ifråga. Kom ihåg att spara alla lönespecifikationer och andra kvitton efter en arbetsperiod i ett annat nordiskt land. Denna information behövs när du ansöker om pension.

Det är bra att komma ihåg att eventuell pension beviljas i alla länder enligt landets lagstiftning. Arbetspension från andra nordiska

länder kan man ansöka om samtidigt som man ansöker om pension i hemlandet hos den egna pensionsanstalten. EU-koordineringsförfordningarna gäller både EU- och EES-länderna och garanterar också rätten till folkpension från ett annat nordiskt land enligt det landets lagstiftning där du har varit bosatt.

5.2 Familje- och föräldraförmåner

Familjeförmåner är starkt bundna till den nationella lagstiftningen i de nordiska länderna. Förmånerna och deras storlek varierar från land till land, och därför är det viktigt att en person som flyttar till ett annat nordiskt land med en medföljande familj tar reda på vilket land som betalar eventuella familjeförmånerna som till exempel barnbidrag.

Mer information om föräldraförmåner och föräldraledigheter och andra familjeförmåner hittar du per land på den nordiska socialförsäkringsportalen på adressen www.nordsoc.org samt på Hallå Nordens webbplats www.hallonorden.org. På Hallå Nordens webbplats hittar du också information om barnomsorgen i de olika nordiska länderna.

5.3 Arbetslöshetsersättning

För att få arbetslöshetsersättning krävs enligt huvudregeln att personen i fråga är arbetslöshetsförsäk-

rad i arbetslandet. Det finns dock vissa undantag från denna regel som till exempel utsända arbetstagare som kvarstår i hemlandets arbetslöshetsersättningssystem.

Om du söker arbete eller skall arbeta i ett annat nordiskt land är det viktigt att vara medveten om hur arbetssökandet påverkar arbetslöshetsersättningen, överföringen av försäkringsperioder från ett land till ett annat samt uppfyllandet av det arbetsvillkor som krävs för att rätten till dagpenning uppstår. Det är också värt att notera att om du flyttar då du är arbetslös kan du hamna i en situation där inget land betalar dig arbetslöshetsersättning. Därför är det särskilt viktigt att ta reda på vad du är berättigad till, i god tid före avresan.

I detta kapitel berättas i korthet om arbetslöshetsersättningar.

5.3.1 Arbetslöshetskassor och arbetslöshetsersättning

Man hör till arbetslöshetskassan i det land man arbetar.

I Danmark, Finland och Sverige finns ett system med ett frivilligt medlemskap i arbetslöshetskassor. På Island och i Norge blir arbetstagaren medlem i den allmänna arbetslöshetsförsäkringen när han börjar arbeta.

Storleken på arbetslöshetsersättningen och ersättningstiden varierar från land till land. I Finland och i Sverige kan arbetslöshetser-

sättningen delas in i grundpenning och inkomstrelaterad dagpenning som en arbetslös arbetstagare är berättigad till, ifall han uppfyller det så kallade arbetsvillkoret. I Danmark finns endast ett frivilligt system med arbetslöshetskassor. Om man inte är medlem i en kassa har man inte rätt till arbetslöshetsersättning i Danmark. Men om du är medlem i en dansk arbetslöshetskassa får du dagpenning enligt de villkor som normalt gäller.

5.3.2 Arbets-/Tröskelvillkoret

Om en person har arbetat i ett EU-/EES-land och blir arbetslös i det landet innan han har arbetat den tid som krävs för att uppfylla arbetsvillkoret för arbetslöshetsförmåner, har han rätt att tillgodoräkna sig försäkrings- och arbetsperioder från andra EU-/EES-länder.

Detta tröskelvillkor är i Finland och Sverige fyra veckor, i Norge och Danmark åtta veckor och på Island tio veckor.

5.3.3 Överföring av försäkringsperioder mellan EU-/EES-länder

Arbets- och försäkringsperioder kan man överföra från ett EU-/EES-land till ett annat med ett E301- eller U1-intyg. Om man tillhör en arbetslöshetskassa får man intyget därifrån annars av landets arbetskraftsmyndighet/myndigheten som ansvarar för arbetslöshetsersättningarna.

Tack vare den nordiska socialförsäkringskonventionen har en person som rör sig inom Norden ett mer omfattande arbetslöshetskydd än en person som flyttar till andra EU-/EES-länder. Enligt den så kallade femårsregeln har en person som inom fem år återvänder från ett nordiskt land till sitt nordiska hemland rätt till arbetslöshetsersättning utan arbets-/tröskelvillkoret. Denna regel gäller alla som när de har lämnat hemlandet har fått arbetslöshetsersättning eller har arbetat i den omfattning att de omfattas av arbetslöshetsersättningen. Denna regel gäller alla som bor i de nordiska länderna. Om en person återvänder från ett annat nordiskt land efter att ha varit borta mer än fem år, krävs dock att personen uppfyller arbets-/tröskelvillkoret i det landet för att kunna överföra arbetstid från ett annat nordiskt land.

Mer information om den nordiska femårsregeln hittar du exempelvis på Arbetslöshetskassornas Samorganisations webbplats www.tyj.fi.

5.3.4 Arbetsökning utomlands med arbetslöshetsersättning från hemlandet

Enligt EU-reglerna har en person som har anmält sig som en arbetslös arbetssökande rätt att åka till ett annat EU-/EES-land för att söka arbete där under minst tre månader. Under denna period behåller

han rätten till arbetslöshetsersättning från hemlandet. Ett villkor är att personen har varit arbetslös arbetssökande i sitt hemland i fyra veckor. Arbetslöshetsersättningen flyttas till det land där personen söker arbete med blankett E303. Man måste komma ihåg att anmäla sig som arbetssökande i det nya landet inom sju dagar från resdagen.

Arbets sökande från Danmark, Finland och Sverige borde också se till att behålla sitt medlemskap i en arbetslöshetskassa i kraft under den tid de söker arbete i ett annat medlemsland. I fall personen inte hittar ett arbete, måste han återvända till hemlandet inom tre månader och anmäla sig till Arbetskraftsmyndigheten för att behålla rätten till arbetslöshetsersättning.

5.4 Stödformer för boende

I alla nordiska länder kan personer som omfattas av landets socialskydd eller får studiestöd ansöka om ett separat bostadsbidrag. Allmänna villkor för stödet i alla länder är personens disponibla inkomster, boendeutgifter, förmögenhet och antalet personer som ingår i hushållet. Nationella regler för bostadsbidraget beskrivs nedan.

Danmark

I Danmark kan alla som bor i en hyresbostad ansöka om den allmän-

na bostadsgarantin (boligsikring) för extra boendekostnader. Storleken på stödet beror på hushållets och bostadens storlek, antalet barn och inkomster och egendom. Stödet är skattefritt. Mer information hittar du på det danska inrikes- och socialministeriets (Indenrigs- og socialministeriet) webbplats www.social.dk.

Finland

I Finland kan alla hushåll med låga inkomster ansöka om bostadsbidrag (asumistuki) för att minska på boendekostnaderna.

Allmänt bostadsbidrag kan beviljas för hyres-, bostadsrätts- och ägarbostäder i Finland. Bland annat hushållets och bostadens storlek påverkar om bostadsbidrag beviljas. En person som flyttar från utlandet till Finland kan höra till ett hushåll som får allmänt bostadsbidrag, om han eller hon omfattas av den sociala tryggheten i Finland.

Finländska studerande, med undantag för dem som bor i en ägarbostad eller har barn, kan få bostadstillägg som en del av FPA:s studiestöd. I så fall har de inte rätt till allmänt bostadsbidrag.

Studerande som får studiemedel från ett annat land är däremot inte berättigade till det finländska studiestödets bostadstillägg och inte heller till det allmänna bostadsbidraget.

Mer information finns på adressen www.fpa.fi.

Island

På Island är alla över 18 år som bor i en hyreslägenhet mer än sex månader berättigade att ansöka om bostadsbidrag (húsaleigubætur).

Stödets storlek påverkas av hyrans storlek, antalet personer i hushållet och antalet barn. Stödformen är skattefri. Hyreskontraktet måste vara registrerat hos de kommunala myndigheterna.

Ansökan görs för ett år i taget varefter den måste förnyas. Om du studerar och över 20 år måste du också bevisa att du studerar på heltid.

Mer information om stödet och information om ansökningsproceduren finns på engelska på informationssidan för personer med utländsk härkomst på Island www.mcc.is.

Norge

I regel kan alla över 18 år få bostadsbidrag (bostøtte) i Norge. Ett undantag utgör de studerande som har rätt till lån ur Statens Lånekassa, och värnpliktiga som gör sin värnplikt eller civiltjänstgöring. Också studerande under 18 år och andra studerande, som har barn, kan ansöka om bostadsbidrag.

Bostäder som berättigar till bostadsbidrag ska ha egen ingång, badrum och kök, och ska vara avsedda för åretruntbuk.

Bostadsbidraget täcker 70 % av boendekostnaderna. I kommunala hyresbostäder (kommunale

utleieboliger) kan 80 % av boendekostnaderna ersättas. Det finns emellertid inkomstgränser för beviljandet av bostadsbidrag, vilka varierar enligt hushållets storlek och boendekostnaderna.

Mer information hittar du på Husbankens webbplats www.husbanken.no i punkt *bostøtte*.

Sverige

I Sverige är bostadsbidraget indelat i separata stödformer för ungdomar, föräldrar, pensionärer och värnpliktiga.

När det gäller ungdomar är alla 18-28-åringar berättigade till bostadsbidrag. Storleken på stödet beror på hushållets och bostadens storlek samt på boendekostnaderna och inkomstnivån. För att vara berättigad till stödet måste man ha ett svenskt personnummer och man måste vara registrerad på bostadsadressen.

Stödet räknas ut enligt de inkomster som du meddelar Försäkringskassan, som fattar det slutliga beslutet när den fått uppgifter om dina inkomster av Skatteverket. Om dina inkomster är lägre än vad du uppgett utbetalas skillnaden i efterskott. Men om du uppgett högre inkomster än vad de faktiskt är, måste du återbetala skillnaden. Därför är det viktigt att meddela alla ändringar i dina inkomster till Försäkringskassan. Som inkomst räknas bl.a. 80 % av studiestödet.

En studerande från ett annat nordiskt land kan ha rätt till svenskt bostadsbidrag när han eller hon är folkbokförd i Sverige.

Mer information finns på adressen www.fk.se.

5.5 Socialt bistånd/ utkomststöd

Utkomstskyddet är i alla nordiska länder samhällets stödform i kris-situationer där personens eller familjens inkomster och förmögenhet inte räcker till för nödvändiga vardagliga kostnader. Stödformen är en bosättningsbaserad förmån. Detta betyder att den beviljas endast personer som har en officiell bostadsadress i landet där man söker stödet.

I Danmark beviljar kommunerna antingen kontanthjälp eller start-hjälp för personer som inte kan försörja sig själva. Om du är arbetslös måste du anmäla dig som arbetssökande.

Enligt huvudregeln är endast personer som har vistats de senaste sju åren i Danmark berättigade att få kontanthjälp, ifall deras liv-situation har ändrats på grund av t.ex. arbetslöshet, skilsmässa, familjetillökning eller sjukdom.

Starthjälp beviljas personer som behöver utkomststöd och som inte har rätt till kontanthjälp, exempelvis personer som vistats kortare tid än sju år i Danmark.

Stödets storlek påverkas då också av personens ålder.

Mer information och noggran-nare regler för stödformer finns på www.borger.dk.

I Finland beviljar också kommu-nerna socialt bidrag (toimeentu-lotuki, utkomststöd). Stödet beviljas på ansökan och vanligen för en månad i sänder för sökandens nödvändiga utgifter. Ansökan om stödet görs på kommunens soci-albyrå. Mer information finns på Social- och hälsovårdsministeriets webbplats www.stm.fi.

På Island kan den nationella so-cialförsäkringsmyndigheten och de lokala socialmyndigheterna i särskilda fall bevilja tillfälligt soci-alt bidrag för personer som är fast bosatta på Island. För mer informa-tion kontakta vid behov din isländ-ska hemkommun. Mer information finns också på den nationella soci-alförsäkringsmyndighetens hem-sida www.tr.is.

I Norge kan personer i en svår ekonomisk situation söka socialt bidrag (økonomisk stønad) hos NAV:s byrå eller kommunens soci-albyrå om man inte är berättigad till arbetslöshetsersättning. Stödet beviljas om personen inte på annat sätt klarar av att betala sina obliga-toriska utgifter. Det finns inga klara regler för utbetalningen utan man gör alltid en individuell prövning.

Mer information finns på NAV:s webbplats www.nav.no.

I **Sverige** kan Socialtjänsten vid kommunen bevilja ekonomiskt bistånd. Stödet baserar sig på konsumentnormen som regeringen

fastställer för ett år i taget. Därtill beviljas stöd för andra nödvändiga kostnader som bostadskostnader och elektricitet. Mer information finns till exempel på Socialstyrelsens webbplats www.socialstyrelsen.se.

6 BESKATTNING

Om du beger dig till ett annat nordiskt land för att arbeta beskattar arbetslandets skattemyndigheter dina löneinkomster. Ofta måste du också anmäla inkomsterna i deklarationen i ditt hemland, men inkomsten beskattas inte två gånger. Om ditt hemland beskattar inkomsten, tar man till hänsyn att du redan har betalat skatt utomlands.

Skatteprocenten i arbetslandet bestäms på basis av landets egen lagstiftning. Skattekortet från hemlandet kan inte användas utomlands. När du slutar arbetet får du en lönespecifikation av arbetsgivaren, där du ser din lön och den skatt som du har betalat. Det är viktigt att spara detta dokument.

På de nordiska skatteförvaltningarnas gemensamma skatteportal Nordisk eTax www.nordisketax.net hittar du information om beskattningen i olika nordiska länder på sex språk. Du kan också själv ställa frågor om beskattning-

en till skatteförvaltningarna via portalens funktion *Frågor och svar*.

6.1 Beskattning av löneinkomst

Ta kontakt med det lokala skattekontoret i arbetslandet för att klargöra din situation. Be om ett skattekort som du ger till din arbetsgivare. Det är viktigt att också fråga om du har rätt till avdrag som studerande eller praktikant och om du skall lämna en deklaration.

Isländska och färöiska studerande berörs av speciella regler i alla nordiska länder vilket betyder att studerande från dessa två länder får förtjäna en del av sin lön skattefritt.

Danmark

En person som kommer till Danmark för att arbeta måste skaffa sig ett skattepersonnummer hos

skattekontoret och därtill ett skattekort för den danska arbetsgivaren. Personer som arbetar kortare tid än sex månader kan ges ett s.k. källskattenummer (kildeskattenummer) i stället för personnummer. Om en person vistas högst sex månader i Danmark gör han deklARATIONEN med blanketten "Selvangivelse for begrænset skattepligtige", där man redogör endast för de inkomster man förtjänat i Danmark. Om en person vistas i Danmark mer permanent lämnar man skattedeklarationen med en annan blankett, och också inkomster från andra länder måste finnas med. Mer information hittar du på den danska skatteförvaltningens webbplats www.skat.dk och på den nordiska skatteportalen Nordisk eTax, www.nordisketax.net.

Finland

Om en person vistas i Finland under högst sex månader drar den finska arbetsgivaren 35 % slutgiltig källskatt av lönen. Man måste hämta källskattekort och personnummer på skattekontoret. På basis av källskattekortet får arbetsgivaren göra ett avdrag på 510 € per månad eller 17 € per dag.

Eftersom källskatt är en slutgiltig skatt behöver man vanligen inte deklarerat inkomsterna i Finland. Om personens inkomster i Finland är minst 75 % av hans inkomster under kalenderåret kan han i efterhand kräva den normala

progressiva beskattningen istället för källskatten på 35 %.

Vistas du i Finland en kortare tid än sex månader och får lön från ett företag med hemvist i något annat land än Finland, behöver du inte betala skatt på lönen i Finland. Du ska bara deklarerat och betala skatt i ditt hemland.

Personer som vistas i Finland över sex månader måste be om ett skattekort på skattekontoret. Löneinkomster beskattas enligt de normala reglerna och man måste deklarerat sina inkomster i Finland. Mer information hittar du på den finska skatteförvaltningens webbplats www.vero.fi och på Nordisk eTax, www.nordisketax.net.

Island

Om man vistas mindre än 183 dagar på Island betalar man statlig skatt på ungefär 24,1 % (2009) och ungefär 13,1 % (2009) i kommunalskatt. Samma skatteprocenter gäller också personer som vistas längre i landet, så kallade allmänt skattskyldiga. Man måste också lämna in en skattedeklaration senast en vecka före avresan. Deklarationen lämnas till den lokala skattemyndigheten där man har förtjänat inkomsterna. I annat fall lämnas deklARATIONEN in normalt inom utsatt tid. Mer information hittar du på den isländska skatteförvaltningens webbplats www.rsk.is och Nordisk eTax, www.nordisketax.net.

Norge

Om en person har mycket låga inkomster kan man i Norge få ett så kallat frikort på skattekontoret. Andra måste hämta ett normalt skattekort på det lokala skattekontoret och också deklarerera sina inkomster. Mer information hittar du på den norska skatteförvaltningens webbplats www.skatteetaten.no och på portalen Nordisk eTax, www.nordisketax.net.

Sverige

Om en person vistas i Sverige endast tillfälligt drar arbetsgivaren en speciell SINK-skatt för utomlands bosatta som är 25 %. Man ansöker om SINK-besättning med blanketten SKV 4350. Man har inte rätt till avdrag och man behöver inte heller lämna en deklARATION.

Utomlands bosatta personer har också möjligheten att kräva beskattning enligt de normala reglerna. I detta fall måste man lämna en deklARATION i Sverige. SkattedeklARATIONEN måste också alltid lämnas in om det kan anses att en person vistas i Sverige mer permanent. Närmare information om beskattningen i Sverige hittar du på den svenska skatteförvaltningens webbplats www.skatteverket.se. Mer information om beskattningen i Sverige finns också på portalen Nordisk eTax, www.nordisketax.net.

6.2 Beskattning av studiestödet

Enligt det nordiska skatteavtalet beskattas studiestödet i det land som utbetalar stödet. Om du är på väg till ett annat nordiskt land för att studera behöver du inte betala skatt på studiestödet till studielandet, ifall du inte samtidigt arbetar där. Observera dock att om du skall studera i Danmark eller i Finland och arbetar vid sidan av studierna kan studiestödet från hemlandet påverka skatteprocenten på löneinkomsterna i arbetslandet. Mer information om beskattningen av studiestödet får du av de nationella skattemyndigheterna.

7 ANNAT ATT KOMMA IHÅG VID FLYTTNINGEN

I samband med flyttningen måste man sköta många praktiska ärenden. I detta kapitel har vi samlat allmän information om privatförsäkringar, bostadssökande, öppnandet av ett bankkonto samt införsel av flyttgods, mediciner och husdjur till andra nordiska länder. Vi har också sammanställt en allmän flytt-kom-ihåg i slutet av guiden, där du enkelt kan kolla om du har kommit ihåg att sköta allt det praktiska.

Många praktiska ärenden kan orsaka problem i samband med flyttningen, speciellt om du fortfarande är fast bosatt i ditt hemland, men arbetar eller studerar i ett annat nordiskt land. Utan personnummer i ditt arbets-/studieland kan du till exempel ha svårt att öppna ett telefonabonnemang eller ett elkontrakt. Ofta hittar man dock en lösning på dessa praktiska problem tillsammans med företaget som säljer tjänsten.

7.1 Privatförsäkringar

Nordiska medborgare måste inte ha några särskilda privatförsäkringar under en vistelse i ett annat nordiskt land. Även om socialskyd-

det i de nordiska länderna är ganska omfattande lönar det sig ofta att skaffa sig en frivillig försäkring, till exempel en rese- eller olycksfallsförsäkring. Till exempel hälsovård för studerande är nämligen inte alltid lika omfattande och billig som i hemlandet. Du bör även tänka på att försäkra din egendom. De flesta hemförsäkringar omfattar även egendom som du har med dig i utlandet. Fråga mer om försäkringar på ditt eget försäkringsbolag före avresan.

Det är värt att notera att försäkringsbolagen ofta kräver att man omfattas av landets socialförsäkring. Diskutera olika alternativ med ditt försäkringsbolag om du flyttar permanent till ett annat nordiskt land.

7.2 Hur hittar jag bostad?

Det finns många olika boendeformer i de nordiska länderna (till exempel ägarbostad eller hyreslägenhet). Olika fonder har också bostäder för studerande, och företagen ordnar ofta bostäder för sina anställda. Det lönar sig att undersöka olika alternativ före flyttningen. Speciellt i stora städer

finns det hela tiden brist på hyreslägenheter.

Det finns också flera stödformer för boendet. Stöd kanaliseras till medborgarna både indirekt (till exempel räntestöd för byggherrar) och direkt (till exempel bostadsbidrag och skattelättnader). Den vanligaste stödformen är bostadsbidraget som du hittar mera information om i guidens kapitel 5.4 *Stödformer för boende*.

Tillgången på lediga bostäder varierar mycket i olika delar av Norden och det finns också skillnader i prisnivån. De bästa kanalerna för att hitta en bostad är annonser i tidningar, Internet, kommunernas bostadsförmedling och privata fastighetsmäklare.

Privata hyreslägenheter utanonseras oftast i tidningar och på Internet. Det lönar sig också att sätta in en egen annons. Studerande kan ansöka om studentlägenheter via studieortens studentföreningar, ifall man inte är berättigad till en bostad via ett utbytesprogram. Du hittar en boenderelaterad länklista i slutet av guiden.

Du kan också försöka skaffa en bostad direkt av ägaren eller via en privat fastighetsmäklare. I det senare fallet debiteras ofta ett mäklararvode. Man kan också höra efter lediga bostäder hos kommunens bostadsförmedling. Ansökningsproceduren varierar, men bostäderna delas oftast ut på basis av bostadsbehovet och inkomstnivån.

Därutöver finns det i de nordiska länderna andra samfund och byggherrar som hyr ut bostäder under marknadspriserna.

Mer information hittar du på Hallå Nordens webbplats www.hallonorden.org.

7.3 Att öppna ett bankkonto

Praxis för att öppna ett bankkonto varierar ofta från bank till bank och det finns således ingen samnordisk praxis. Nyttiga dokument att ta med till banken, när du vill öppna ett konto, är förutom ett officiellt identitetsbevis till exempel arbetskontrakt, antagningsbrev från din utbildningsanstalt eller studentkort.

Du kan också be att din bank i hemlandet skriver ett rekommendationsbrev. Om du vistas bara tillfälligt i landet kom ihåg att avsluta kontot när du lämnar landet. Nedan presenteras praxis i olika nordiska länder.

Danmark

Enligt dansk lagstiftning har alla personer rätt att öppna ett bankkonto i Danmark. För att kunna öppna ett konto behöver du ett danskt CPR-nummer, adress, ett officiellt ID-kort med foto och beroende på banken eventuellt också ett hälsovårdskort. När du har öppnat ett bankkonto kan du ansöka om ett så kallat Dankort, som är

ett allmänt använt debitkort i Danmark och göra ditt konto till ett så kallat NemKonto (Easy Account), till vilket exempelvis sociala förmåner betalas. Mer information om NemKontot får du på adressen www.nemkonto.dk och danska banker ger information om öppnandet av bankkonton.

Finland

I Finland är ett finländskt personnummer inte ett krav för att kunna öppna ett bankkonto, men om det saknas kan det begränsa användningen av olika banktjänster, såsom beviljandet av betalkort eller nätbanksavtal. Villkoren för tjänsterna varierar mellan bankerna. Legitimation behövs emellertid och sin identitet kan man säkrast bekräfta med t.ex. pass eller ett officiellt ID-kort. I vissa banker duger ett nordiskt körkort som legitimation. Mer information ger Försäkrings- och finansrådgivningen www.fine.fi.

Island

På Island har alla banker inte speciella regler för utlänningar som vill öppna ett bankkonto. Vanligtvis behöver man personnummer för att öppna ett konto. Bankerna kräver också vanligen att du kan bekräfta din identitet med ett giltigt pass eller ID-kort. Bankerna har olika regler för hurdant konto en privatperson, som saknar fast adress på Island, kan öppna.

Norge

I Norge kräver vissa banker ett norskt personnummer och andra ett tillfälligt personnummer dvs. d-nummer. Undervisningsanstalterna och bankerna kan hjälpa med rekvireringen av d-numret. När man öppnar ett bankkonto är ett giltigt pass det säkraste sättet att bekräfta sin identitet, men ett nordiskt körkort kan också accepteras.

Sverige

I Sverige kräver man ett svenskt personnummer/samordningsnummer och adress för att man skall kunna öppna ett bankkonto. Du behöver också en giltig identitetshandling, t.ex. pass, körkort eller ID-kort. Det finns även banker som kräver att din bank i hemlandet bekräftar din identitet före öppnandet. Det lönar sig att diskutera praxis i banken där man vill öppna kontot.

7.4 Införsel av flyttgods, medicin och husdjur till andra nordiska länder

I detta kapitel presenteras de viktigaste begränsningarna för införsel av flyttgods, medicin och husdjur. Därtill är införsel av vissa gods som t.ex. bilar, djurprodukter, växter och växtdelar samt vapen och ammunition tillåtet endast under vissa förutsättningar. Mer information om begränsningarna hittar du

på Hallå Nordens webbplats www.hallonorden.org och på de nordiska tullverkens webbplatser.

Personliga varor anses vara flyttgods endast ifall flyttningen är permanent. Om man studerar i ett annat land anses flyttningen inte vara permanent och således är inte studerandens personliga ägodelar flyttgods.

Personlig egendom som en person har med sig när han eller hon flyttar från ett EU-land till ett annat är fri från skatter och övriga restriktioner med vissa undantag. När man flyttar över EU:s tullgräns måste man anmäla flyttgodset till tullen i införsellandet. Mer information hittar du på Hallå Nordens webbplats www.hallonorden.org.

Från ett annat EU-/EES-land får man föra in receptbelagda läkemedel och egenvårdsläkemedel för eget bruk till en mängd som motsvarar högst ett års förbrukning. Vid behov måste man kunna intyga att medicinerna är avsedda för resenärens personliga medicinering. Mer information får du på läkemedelverket i ditt hemland.

När man reser inom EU-området måste de medföljande husdjuren ha ett djurpass beviljat av en befullmäktigad veterinär. Man kan skaffa passet hos djurets egen veterinär i EU-länderna. Veterinären kollar att djuret är tatueringmärkt eller har ett chip och att det är vaccinerat mot rabies. Giltigheten för passet för sällskapsdjur upphör

om djurets rabiesvaccinering inte längre är i kraft. Veterinären skriver också in andra vaccineringar och information om behandling mot *echinococcus* i passet. Samma regler gäller också vid införsel till Norge, men hundar, katter och frettar som införs till Island behöver ett importtillstånd. Tillståndet beviljas av Islands lantbruksministerium. De djur som tas med till Island hålls i karantän i fyra veckor. Sverige och Norge har också friare regler för in- och utförsel mellan dessa två länder.

Mer information om införsel av sällskapsdjur hittar du på Hallå Nordens webbplats och de nationella ansvariga myndigheternas webbsidor. I Danmark finns information på livsmedelsverkets webbplats www.foedevarestyrelsen.dk, i Finland på Livsmedelssäkerhetsverkets webbplats www.evira.fi, på Island på fiskeri- och jordbruksministeriets webbplats www.sjavarutvegsraduneyti.is, i Norge på livsmedelsverkets webbplats www.mattilsynet.no och i Sverige på jordbruksverkets webbplats www.jordbruksverket.se.

8 STUDENT- OCH UNGDOMSRABATTER I NORDEN

Studerande är berättigade till en mängd studentrabatter när de rör sig i Norden. Med ett internationellt ISIC-kort, www.isic.org, eller European Youth Card, www.europeanyouthcard.org, får man rabatt till exempel på museer, kulturevenemang, restauranger och affärer. Man kan även få rabatt på buss-, färj-, flyg- och tågresor.

Oftast lönar det sig att skaffa ett nationellt studentkort. Som utländsk studerande kan du även ansöka om studentkort i ditt studieland. Studentkåren vid studieanstalten kan ge mer information.

Danmark

Studerande vid danska högskolor får ett studentkort, som ger rätt till olika förmåner och rabatter utanför läroanstalten. Förteckningar över studentrabatter finns exempelvis på webbplatsen Studerande Online, www.so.dk, och på www.studenter-rabatten.dk. Rabatt beviljas bland annat i affärer och på museer och för resor. På järnvägen kan alla personer mellan 16 och 26 år köpa DSB:s så kallade WildCard-rabattkort. I övrigt är rabatterna på kollektivtrafiken i stor utsträckning bundna till det danska studiestödet

SU och beviljas således endast personer som får studiestöd.

Finland

I Finland kan en utländsk student bli medlem i sin egen studentförening och då få tillgång till studentrabatter i Finland. Med studentkortet får du rabatt på måltider på universitet och högskolor samt på vandrarhem och i kollektivtrafiken. På tåg och fjärrtrafik är rabatten i allmänhet 50 %.

Island

På Island kan du få rabatt på många olika företag med studentkortet (SHI-kort). Alla som studerar vid Islands universitet är berättigade att få kortet, men man behöver ha ett isländskt personnummer för att kunna lämna in en ansökan. För mera information se <http://hi.studentakort.is>.

Norge

I Norge kan studerande få 25 % rabatt på tågresor med studentkort. Man får också rabatt på bussresor i fjärrtrafiken. Rabatten beror på resan, och en utländsk studerande behöver ett ISIC-kort för att vara berättigad till rabatten. I Oslo-

gionen ger kollektivtrafiken också rabatt till studenter som har studentkort.

Sverige

I Sverige är i regel alla personer under 26 år berättigade till ungdomsrabatter. Personer över 26 år får samma rabatter genom att visa

upp sitt studentkort (www.studentkortet.se). Man kan få rabatt till exempel på tåg- och bussresor i fjärrtrafiken, och vissa flygbolag ger också rabatter. Studentkortet är avsett för alla högskolestuderande, och hundratals företag i olika branscher beviljar rabatter till dem som skaffat kortet.

9 INFORMATION OCH LÄNKAR

9.1 Allmän information

Nordiska informationstjänsten	
Hallå Norden	www.hallonorden.org
Nordiska rådet	
och Nordiska ministerrådet	www.norden.org
EU	http://europa.eu
EUR-Lex	http://eur-lex.europa.eu
Medborgarnas informationstjänst	http://ec.europa.eu/citizensrights/index.htm
Ditt Europa	http://ec.europa.eu/youreurope
Euro-jus	http://ec.europa.eu/represent_en.htm
Solvit-palvelu	http://ec.europa.eu/solvit
Europe Direct	http://ec.europa.eu/europedirect
Europeiska ungdomsportalen	http://europa.eu/youth

9.2 Arbetsrelaterade länkar

Arbetsförmedlingen i Danmark	www.jobnet.dk
Arbetsförmedlingen i Finland	www.mol.fi/platser
Arbetsförmedlingen på Island	www.vinnumalastofnun.is/svm/starfavisir.aspx
Arbetsförmedlingen i Norge	www.nav.no

Arbetsförmedlingen i Sverige	http://platsbanken.arbetsförmedlingen.se
EURES-portalen	www.europa.eu/eures
Nordiska jobb	www.ams.se/go.aspx?c=32482
Nordjobb	www.nordjobb.net
Expertise in Labour Mobility	www.labourmobility.com
Work in Denmark	www.workindenmark.dk
Studiejobs.dk	www.studiejobs.dk
Arbejde.dk	www.arbejde.dk
Studenterhjaelpen	www.studenterhjaelpen.dk
Information om arbete i Finland	www.mol.fi/finnwork
Deltidsjobb.no	www.deltidsjobb.no
Sommarjobb.se	www.sommarjobb.se
Finn.no	www.finn.no

Informationstjänster vid gränsregioner

Arctic jobnet	www.arcticjobnet.net
Øresunddirekt	www.oresunddirekt.com
GrenseTjansen	www.grensetjansten.no

9.3 Tidningar

Danmark

Jyllands-Posten	www.jp.dk
Politiken	www.politiken.dk
Berlingske Tidende	www.berlingske.dk

Island

Morgunblaðið	www.mbl.is
Fréttablaðið	www.visir.is

Finland

Helsingin Sanomat	www.hs.fi
Turun Sanomat	www.turunsanomat.fi
Aamulehti	www.aamulehti.fi

Norge

VG	www.vg.no
Aftenposten	www.aftenposten.no
Dagbladet	www.dagbladet.no

Sverige

Dagens Nyheter	www.dn.se
Svenska Dagbladet	www.svd.se
Expressen	www.expressen.se
Aftonbladet	www.aftonbladet.se

9.4 Befolkningsregister- och socialmyndigheterna

Nordisk socialförsäkringsportal	www.nordsoc.org
---------------------------------	--

Tanska

Danmarks offentliga serviceguide och Folkeregistret	www.borger.dk
Danmarks inrikes- och socialministerium	www.ism.dk

Finland

Magistraten	www.maistraatti.fi
Befolkningsregistercentralen	www.vrk.fi
Folkpensionsanstalten (FPA)	www.kela.fi
Pensionsskyddscentralen	www.etk.fi

Island

Nationalregistret	www.thjodskra.is
Socialskyddsmyndigheten	www.tr.is
Social- och hälsovårdsministeriet	http://eng.heilbrigdisraduneyti.is

Norge

Skatteförvaltningen och folkregistret	www.skatteetaten.no
NAV, Arbeids- og velferdsetaten	www.nav.no

Sverige

Skatteförvaltningen och folkregistret	www.skatteverket.se
Försäkringskassan	www.fk.se

9.5 Språkkurser

Danmark

Folkehøjskolerne

www.hojskolerne.dk

Vidar

www.vidar.dk

Studieskolen

www.studieskolen.dk

Finland

NIFIN

www.nifin.helsinki.fi/index_fin.htm

Folkhögskolorna

www.ktol.fi

Sommaruniversitet

www.kesayliopistot.fi

Island

Námsflokkar Reykjavíkur

www.namsflokkar.is

Icelandic Online

www.icelandic.hi.is

Norge

Folkeuniversitetet

www.fu.no

Oslo Voksenopplæring

www.oslovo.no

Folkehøgskolene

www.folkehogskole.no

Sverige

Folkuniversitetet

www.folkuniversitetet.se

Medborgarskolan

www.medborgarskolan.se

Folkhögskola

www.folkhogskola.nu

Language Course

www.languagecourse.se

Studentum

www.studentum.se

Kurser.se

www.kurser.se

9.6 Studierelaterade länkar

Nationella centren för internationellt personutbyte

Styrelsen for International

Uddannelse (Danmark)

www.iu.dk

Finland, CIMO

www.cimo.fi

Islands universitets

internationella kansli

www.ask.hi.is/page/forsidaenglish

Norge, SIU

www.siu.no

Sverige, Internationella

programkontoret

www.programkontoret.se

Centret för internationellt ungdomsutbyte	www.ciu.org
NORRIC – Nordic recognition network	www.norric.org
Nordplus	www.nordplusonline
UtdannelsesGuiden	www.ug.dk
Study in Denmark	www.studyindenmark.dk
Opintoluotsi	www.opintoluotsi.fi
Study in Norway	www.studyinnorway.no
Opplæring og utdanning i Norge	http://ped.lex.no
Utdanning.no	www.utdanning.no
Study in Sweden	www.studyinsweden.se
Student.se	www.student.se
StudentTorget.no	www.studenttorget.no
Utbildningsinfo	www.utbildningsinfo.se
Studera.nu	www.studera.nu
Skolverket	www.skolverket.se
Verket för Högskoleservice	www.vhs.se
Öresund Campus	www.oresund.org/oeresund_campus
Study in Stockholm	www.studyinstockholm.se
Ungdomsinformasjonen	www.unginfo.no

Student-/elevkårer och olika nordiska länder:

Ta kontakt med student-/elevkåren i din utbildningsanstalt

Studiestöd

Danmark	
(Statens Uddannelsesstøtte)	www.su.dk
Finland (Folkpensionsanstalten)	www.kela.fi
Island (Lánasjóður íslenskra námsmanna)	www.lin.is
Norge (Lånekassen)	www.lanekassen.no
Sverige	
(Centrala Studiestödsnämnden)	www.csn.se

Studentbostäder www.nsbo.org

9.7 Bostadsförmedlingstjänster

Danmark

Bostadsförmedlingstjänst i hela Danmark	www.findbolig.nu
Köpenhamn och förorterna	www.kollegierneskontor.dk

Finland

Finlands studentbostäder	www.soa.fi
VVO	www.vvo.fi
Sato	www.sato.fi
Bostadsförmedlingstjänst för studerande	www.ovv.com
Kommunregister	www.suomi.fi

Island

Studentbostäder	www.fs.is
	www.studentagardar.is
	www.unak.is (universitetet i Akureyri)
	www.arsalir.is

Norge

www.finn.no
www.hybel.no
www.leiemarkedet.no
www.studenttorget.no

Sverige

www.bostad.stockholm.se
www.studenttlya.nu
www.student.se/bostad
www.jagvillhabostad.nu
www.andrahandsguiden.com

9.8 Skattetjänster

Danmarks skattemyndighet	www.skat.dk
Finlands skattemyndighet	www.vero.fi
Islands skattemyndighet	www.rsk.is
Norges skattemyndighet	www.skatteetaten.no
Sveriges skattemyndighet	www.skatteverket.se
Nordisk eTax	www.nordisketax.net

9.9 Annan landrelaterad information

Danmark

Allmän information om Danmark	www.borger.dk
Nationell ungdomskommitté	www.duf.dk
Parlamentet i Danmark	www.folketinget.dk
Rättsinformation	www.retsinfo.dk
Told- og skattestyrelsen	www.skat.dk
Visit Copenhagen	www.visitcopenhagen.com

Färöarna

Information om Färöarna	www.tourist.fo www.faroeislands.com
-------------------------	--

Grönland

Allmän information om Grönland	www.greenland-guide.gl www.nanoq.gl
--------------------------------	--

Finland

Allmän information om Finland	www.suomi.fi
Discover Finland	http://finland.cimo.fi
Kompassi, Infocentrum för ungdomar	http://kompassi.lasipalatsi.fi
Finlands Ungdomssamarbete	
Allians rf	www.alli.fi
Finlands infobank	www.infopankki.fi
Finlands lag	www.finlex.fi
Riksdagen	www.eduskunta.fi
Europainformationen	www.eurooppa-tiedotus.fi
Nifin	www.nifin.helsinki.fi
Tull	www.tulli.fi
Virtual Finland	http://virtual.finland.fi
Jobba i Finland	www.mol.fi/finnwork
Pohjola-Nordens Ungdomsförbund	www.pnu.fi
Allmän information om Åland	www.aland.ax

Island

Allmän information om Island www.iceland.is
www.icetourist.is
www.nat.is

Informationsplats för utlänningar
på Island

www.mcc.is

Parlamentet på Island

www.althingi.is

Regeringen

www.stjr.is

Tullen

www.tollur.is

Nationell ungdomskommitté
på Island

www.youth.is

Tryggingastofnun ríkisins

www.tr.is

Norge

Allmän information om Norge

www.norge.no

Norsk ungdomsportal

www.ung.no

Norsk lag

www.lovddata.no

Norges regering

www.regjeringen.no

Parlamentet i Norge

www.stortinget.no

Tollvesenet

www.toll.no

Nationell ungdomskommitté
i Norge

www.lnu.no

Sverige

Allmän information om Sverige

www.sweden.se

www.si.se

SyoGuiden

www.syoguiden.com

Europa-upplysningen

www.eu-upplysningen.se

Regeringen

www.regeringen.se

Riksdagen

www.riksdagen.se

Svensk lag

www.notisum.se

Nationell ungdomskommitté
i Sverige

www.lsu.se

Tullverket

www.tullverket.se

10 KORT FLYTT-KOM-IHÅG

Denna flytt-kom-ihåg berör närmast de personer som flyttar permanent till ett annat nordiskt land, där de också blir folkbokförda. Listan är dock säkert också till nytta för dem som vistas bara tillfälligt i ett annat nordiskt land.

I UTFLYTTNINGSLANDET:

- Gör adressändring till posten.
- Meddela folkbokföringsmyndigheten om du flyttar permanent eller vistas över sex månader i Danmark, Island eller Norge och över tolv månader i Finland eller Sverige. Mer information hittar du under punkt 2.2 *Folkbokföring och registrering*.
- Om du får socialförsäkringsförmåner ta kontakt med hemlandets socialförsäkringsmyndighet före flyttningen.
- Diskutera med ditt försäkringsbolag hur du skall göra med privatförsäkringar.
- Om du flyttar över EU:s skattegräns ta då reda på hur flyttgods beskattas. Kontakta tullen också om du har frågor angående medicin och husdjur.
- Ta kontakt med skattemyndigheten och ta reda på hur länge du är skattepliktig och om du skall lämna in skattedeklarationen.
- Om du vill att a-kassan i ditt nya arbetsland räknar till godo försäkringstiden i det gamla arbetslandet, be om ett E301-intyg av din a-kassa.
- Om du vill söka arbete i ett annat nordiskt land med tre månaders arbetslöshetsersättning, ta kontakt med arbetskraftsmyndigheten.

- Behöver du ännu ditt bankkonto? Om inte, kom ihåg att avsluta det. Banker kan också ge rekommendationer som gör det lättare att öppna ett nytt bankkonto i en bank i ett annat nordiskt land.

I INFLYTTNINGSLANDET:

- Ta reda på folkbokföringsreglerna. Hur länge skall du vistas i landet? Skall du folkbokföra dig i landet eller behöver du bara ett tillfälligt personnummer?

- Du kan ansöka om ett tillfälligt personnummer hos den lokala folkbokföringsmyndigheten, skattekontoret eller socialförsäkringsmyndigheten beroende på landet.

- Du skall göra en officiell flyttningsanmälan skriftligt och lämna den till det nya landets folkbokföringsmyndighet. Kom ihåg att ta med legitimationen.

- Om du skall arbeta i inflyttningslandet, skaffa dig ett skattekort på det lokala skattekontoret.

POHJOLA-NORDENIN NUORISOLIITTO
POHJOLA-NORDENS UNGDOMSFÖRBUND
YOUTH LEAGUE OF THE FINNISH NORDEN ASSOCIATION

norden

Nordiska ministerrådet

ULKOASIAINMINISTERIÖ
UTRIKESMINISTERIET

norden

Haloo Pohjola

Utgivare

Pohjola-Nordens Ungdomsförbund
Fredriksgatan 61 A 11, 00100 Helsingfors
Telefon (09) 4542 080
Fax (09) 7531 634
pnn@pohjola-norden.fi
www.pnu.fi

Redaktion

Pirjo Mälkiäinen, Heli Mäkipää, Jesse Piironen

Grafisk design

Tuovi Rautjoki

Omslag

Johnér Bildbyrå AB / Plattform

2:a reviderade upplagan 2010

1:a upplagan 2008

Copyright © Pohjola-Nordens Ungdomsförbund